

Luceafărul

Săptămânal de cultură editat de Fundația Luceafărul
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

An XVI, Nr. 5 (794), Miercuri 20 februarie 2008
16 pagini, Preț: 2 lei

SALA DE
LECTURĂ

În acest număr:

Semnal

ADRIAN
POPESCU

Poeme de

PAUL
VINICIUS

Rubrica lui

ALEXANDRU
GEORGE

Cartea de proză

GABRIEL
RUSU

Dictatura TV

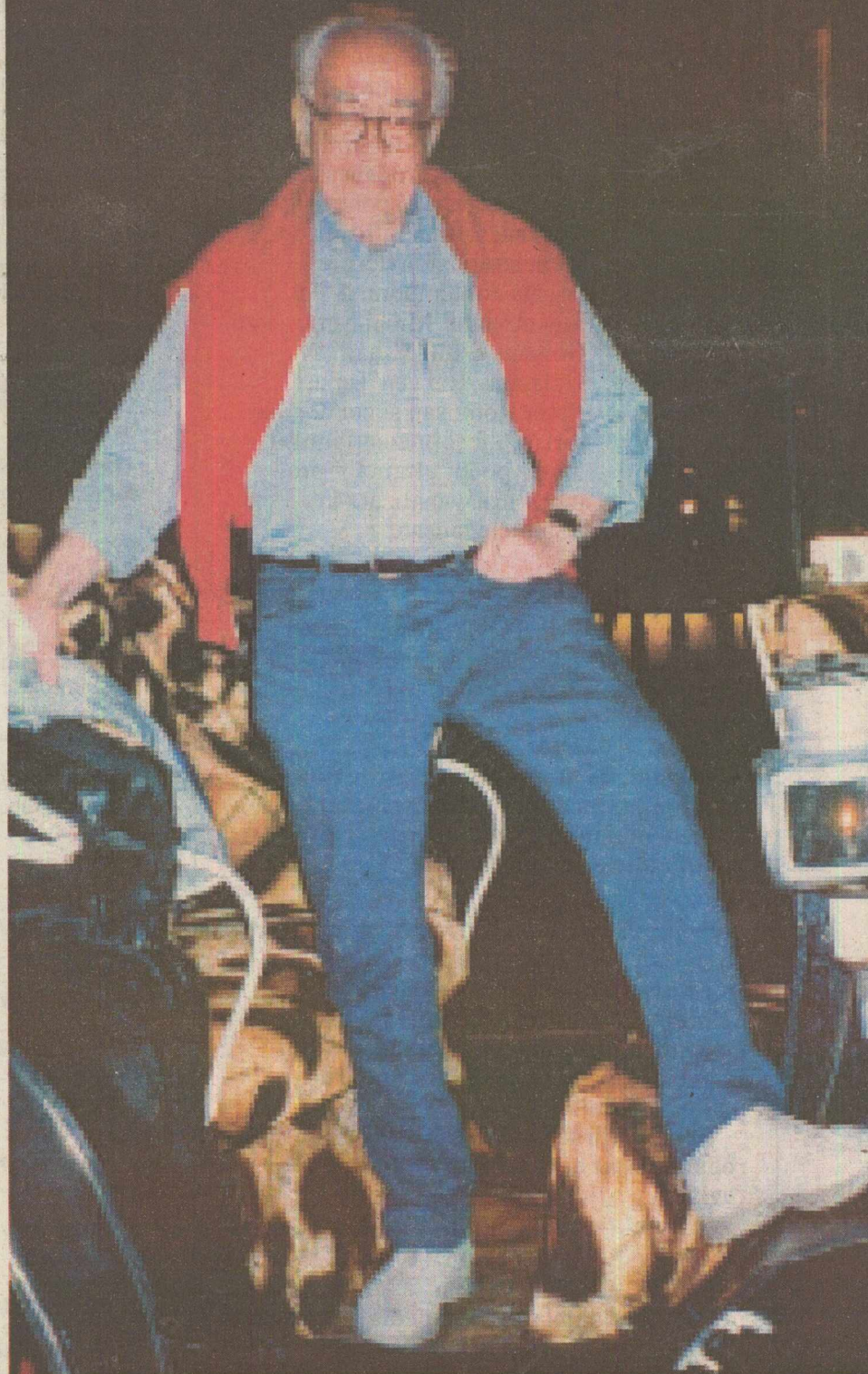
CONSTANTIN
STAN

REVISTA
REVISTELOR
CULTURALE

*Dintre sute
de catarge*

OFELIA
PRODAN

MIHAI ȘORA

„Intelectul
nu e
separat
de puterea
vitală“

**PETRE
STOICA
LA 77
DE ANI**

Interviurile Luceafărului

AZI, UN DIALOG CU MARELE FILOZOF ȘI OM DE
CULTURĂ ROMÂN realizat de CLARA MĂRGINEANU

DE LA UNIUNEA SCRITORILOR Rezultatele concursului de debut în volum

Juriul, în componența Cristina Chevereșan, Dan Cristea și Gabriel Dimisianu, întrunit pentru Concursul de volume în manuscris inițiat de Uniunea Scriitorilor din România și de Editura Cartea Românească, a stabilit următoarele volume care vor fi publicate:

Poezii de Cătălina Cadinoiu.
Cele mai frumoase creiere (proză) de Silviu Gherman.

Felicitându-i pe câștigători, le urăm bun venit în lumea literelor românești.

Colocviile GEORGE COȘBUC 1999-2007

Coșbuc în căutarea actualității. O antologie despre: poezie, publicistică, traduceri, om. Editura Aletheia, Bistrița, 2008.

Comunicările colocviilor periodice „Coșbuc” organizate de entuziaștii și profesioniștii militanți ai culturii trainice, născădute, au fost adunate într-o selecție realizată de Al. Câțcăuan. Sunt cuprinse articole semnate de Petru Poantă, Olimpiu Nușfelean, Margareta Husar, Olimpiu Nușfelean, Andrei Moldovan, Mircea Popa, David Dorian, Leo Butnaru, Andrei Bodi, Cornel Cotuțiu, Cornel Moraru, Virgil Rațiu, Luca Onul ș.a. Coșbuc se dovedește a fi în continuare actual; doar șabloanele comuniste și gheriste l-au categorisit drept „poet al țărănimii”, „poet al sufletului neamului său”. Unele texte nepotrivite cu menirea manualelor școlare moderne și exagerarea prezenței la serbările școlare duseseră și ele la șablonizarea ideilor despre poetul născădute. Coșbuc însă nu e doar cel din *Lupta vieții* sau *La oglindă*, el se autoselectează după vremuri și după noi înșine; nici „actualitatea de acum” nu este imuabilă. Jocurile poeziei pot regăsi pe rând nu neapărat modelul, dar inspirația postmodernistă din poemele coșbuciene. (S. T.)

Poezie pe un secol și ceva

Vineri 15 februarie a avut loc la sediul Uniunii Scriitorilor lansarea volumelor *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea* de Marin Mincu și *Douămiismul poetic românesc* de ȘTEFANIA MINCU, ambele apărute la Editura Pontica. A fost o lansare neconvențională pentru că s-a transformat într-un ade-vărat simpozion despre poezia contemporană. Au luat cuvântul Mihai Șora, Bogdan Ghiu, Mihail Gălățanu, Răzvan Țupa, Petru Romoșan și cei doi autori. Au fost prezenți mulți dintre poeții ultimelor promoții lirice analizate în volumele lansate.

CALENDAR 20-29 februarie

20.02.1927 - Mircea Malița
20.02.1949 - Lucia Olaru-Nenati
21.02.1943 - Luminița Petru
22.02.1945 - Floarea Doina Covaci
22.02.1928 - Eduard Jurist
22.02.1932 - Carol Roman
23.02.1912 - Romulus Vulcănescu
24.02.1932 - Eugen Cizek
24.02.1940 - Virgil Bulat
24.02.1943 - Horia Bădescu
25.02.1925 - Eugenia Busuioceanu
25.02.1937 - Corneliu Buzinschi
25.02.1939 - Virgil Duda
25.02.1941 - Mihai Elin
25.02.1948 - Irina Grigorescu
26.02.1953 - Viorel Sâmpetean
28.02.1947 - Vasile Bardan
29.02.1928 - Albert Kovacs

Revista „Lucaefărul” așează printre prioritățile politicii sale editoriale descoperirea și promovarea tinerelor talente din toate sectoarele creației literare: poezie, proză, dramaturgie, eseu, critică și istorie literară, reportaj etc.

Așteptăm, prin urmare, cu dragoste și interes încercările tuturor celor care cred că au ceva de spus în spațiul literaturii române de azi sau de mâine.

Autorii care doresc să aleagă echipa de critici a revistei „Lucaefărul” pentru a le comenta cărțile recent apărute sunt invitați să le expedieze pe adresa redacției.

Rugăm, de asemenea, editurile din întreaga țară să ne trimită exemplare din cele mai noi volume de beletristică sau din alte domenii tipărite.

Editura Fundației Lucaefărul primește, în vederea editării, manuscrise ale autorilor români și străini în condiții financiare avantajoase și la standarde înalte de calitate.

Solicitanții se pot adresa direct redacției sau ne pot scrie pe e-mail-ul revistei.

Corespondențele pot fi expediate pe adresa de e-mail a revistei sau pe aceea a redacției, de preferat în format electronic (CD, dischetă).

Toți cei care ni se adresează vor primi răspuns la Poșta redacției. Cele mai valoroase texte vor fi inserate în paginile „Lucaefărului”, la rubrica *Dintre sute de catarge...*

Lucaefărul

Director: Dan CRISTEA
Redactor-șef: Horia GÂRBEA

Redacția: Simona GALATCHI, Gelu NEGREA, Stelian TĂBĂRAȘ
Concept layout: Adrian BALTAG – www.dtp-factory.ro
DTP: Ionela STANCIU

Revistă de cultură

Editor: Fundația Lucaefărul

Apare săptămânal sub egida și cu sprijinul
Uniunii Scriitorilor din România

An XVI Nr. 1 (790), 23 ianuarie 2008

ISSN – 1220-627X

Marcă înregistrată OSIM nr. M 2002 02630

Art director: Mihai ZGONDOIU
Coordonator pre-press: Alexandru FARCAȘ
Administrație, difuzare: Eugen CRIȘAN
Tipărit la CROMOMAN

Adresa redacției: Calea Victoriei, nr. 133, București, sector 1

Tel.: (021)-212.79.94 ; Fax: (021)-312.96.93

email: fundatia_luceafarul@yahoo.com

www.fundatialeuceafarul.ro

Banca Comercială Română – Sucursala Sector 1, București

Cont Lei: RO17RNCB0072049692900001

Cont Euro: RO33RNCB0072049692900004,

COD SWIFT: RNCB - ROBU

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția: Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază. Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Revista LUCEAFĂRUL promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

DIFUZARE

Revista „Lucaefărul” poate fi cumpărată de la chioșcurile RODIPET din București și din țară, iar în București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii și în pasajul de la Universitate.

ABONAMENTE revista „LUCEAFĂRUL”

● Abonamente se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale. Revista „Lucaefărul” este înscrisă în Catalogul Publicațiilor RODIPET la nr. 2048.

● Vă mai puteți abona, de asemenea, prin S.C. ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., O.P. 77, C.P. 19, București, Sector 3, telefon/fax: (021)-610.67.65 sau (021)-210.67.87.

● Se pot face abonamente și direct la Fundația „Lucaefărul”, expediind banii prin mandat postal sau ordin de plată în contul RO17RNCB0072049692900001, BCR – Sucursala Sector 1, București și trimițând apoi o copie după dovada plății abonamentului pe adresa fundației, Calea Victoriei, Nr. 133, București, Sector 1 sau prin e-mail la fundatia_luceafarul@yahoo.com împreună cu Talonul de abonare completat.

| Nume..... Prenume ..... |
| Compania..... Cod fiscal ..... |
| Str....., Nr....., Bloc ..... , Scara ..... |
| Etaj ..... , Apt. .... , Localitate ..... |
| Judet/Sector ..... , Cod poștal ..... |
| Telefon ..... , E-mail: ..... |
| Adresa de livrare (dacă este diferită de adresa de mai sus): |
| Str....., Nr....., Bloc ..... , Scara ..... |
| Etaj ..... , Apt. .... , Localitate ..... |
| Judet/Sector ..... , Cod poștal ..... |
| Telefon ..... , E-mail: ..... |

| Număr abonamente contractate ..... începând cu data |
| de ..... |

| 3 luni (13 numere) 26 lei |
| 6 luni (26 numere) 50 lei |
| 12 luni (52 numere) 90 lei |

● **PROMOȚIONAL:** La un abonament făcut direct aveți 30 % reducere pentru cel de-al doilea, iar pentru două abonamente întregi făcute, aveți 50 % reducere pentru al treilea.

● **Cititorii din străinătate** sunt rugați să trimită dovada plății a 200 de euro prin mandat postal sau prin transfer bancar în contul RO33RNCB0072049692900004, Cod SWIFT: RNCB - ROBU, BCR - Sucursala Sector 1 pentru abonamentul pe un an. Copia acestei dovezi și adresa completă se expediază pe adresa redacției sau se trimite prin e-mail, cu specificarea *Abonamente revista „Lucaefărul”*. Pentru relații suplimentare legate de distribuție nu ezitați să ne contactați la numerele de telefon: 0727-87.22.76 sau 0722-15.26.69.

UN MAESTRU DE AZI

Cronica
literară
Dan Cristea

D

Petre Stoica începe prin a evoca Banatul natal, farmecul desuet, dar și plictisul vieții de provincie în versuri savant stilizate, cu ceva de pictură naivă, care combină totodată amintirea infantilă cu imagină narul omului adult. „Orașul mic“, străjuit de cocoșul cu trâmbița-spartă sau de turnul pompierilor, oferă imagini viu colorate și, mai ales, senzația abundenței, a unei revărsări de preaplin rubensian: „Hurui storuri de case bogate/ și mâini dolofane așază-n ferestre/ plăpumi azurii peste care/ cresc norii pemelor albe“. Versurile acestea sunt publicate însă la mai bine de zece ani după tragedia satelor bănățene, petrecută în timpul deportărilor comuniste din Bărăgan, astfel că n-ar fi exclus ca poetul să încerce aici să-și ia o mică revanșă în fața nedreptății istorice. Pe de altă parte, poetul nu e niciodată un simplu evocator sau un simplu pastelist. Vocea sa, în această ipostază, e dublată întotdeauna de cea a moralistului, a ironicului și autoironicului, a ludicului și fantezistului. Aceste voci se întrepătrund, la fel cum se întrepătrund, în magma poeziei lui Petre Stoica, aparența și profunzimea, sublimul și banalul, sentimentalismul și dramaticul, nașterea și trecerea, viziunile despre viață și moarte. „Tocmai în clipa sublimă a nașterii mele“, spune, de pildă, poetul, pe tonul său inimitabil, „arhanghelul curților vestea de pe gard/ trecerea ultimului vas cu zbatuiri/ pe Mississippi în jos“. Pentru Petre Stoica, poezia însăși constituie un exemplu de întrepătrundere („un felinar în ceață“), în timp ce poemul e asemuit unei furnici care traversează, nepăsătoare, „tăișul securii“.

Observăm, cu alt prilej, că în perioada deceniilor șase-și șapte, când mulți autori lirici din peisajul nostru poetic au făcut din limbaj obiectul exclusiv al poeziei, Petre Stoica, dimpotrivă, a făcut din obiecte și lucruri uitate, din roadele pământului și din creațiile umile ale universului limbajul predilect al exprimării poetice. Severa selecție impusă de formatul

Petre STOICA
Ultimul spectacol – 101 poeme
Editura Academiei Române, 2007,
152 pagini.

volumului *Ultimul spectacol – 101 poeme* o demonstrează cu prisosință. Pe linia lui Pillat, dar într-o abordare cu mult mai modernă, Petre Stoica s-a impus ca un poet al spațiului intim, familial (bucătăria, camera, podul casei, curtea, grădina), al fructelor și legumelor, al lucrurilor și obiectelor casei. Poetul nu caută misterul lucrurilor, nici profunzimea lor, ci un mod cât mai direct liric de a le pune pe acestea în contact cu viața omului. În versurile poetului, obiectele își trăiesc propriile aventuri, își trăiesc viața și moartea odată cu noi și în mijlocul nostru. Definesc condiția noastră umană. Ele, cu sufletul lor, cu melancoliile, căderile și decăderile pe care le sugerează ne aduc astfel aminte de trecerea timpului, „care ne absoarbe discret“, de fragilitate și amenințări, de celălalt versant al lucrurilor, unde se ascund „teama agonia neantul“.

În poezia lui Petre Stoica, obiectul este ceea ce este, dar, în același timp, și o sursă de limbaj. El se transformă într-o jerbă asociativă, într-o textură de metafore, devine și altceva, menținându-se totodată același. De pildă, vechea mașină de călcat e aidoma unei nave care brăzdează marea albă a rufelor. Căzută în desuetudine, soarta ei e comparabilă cu soarta vaporului Titanic: „Oare când a eșuat această navă spuneți-mi/ încă i se vede capul de cocoș de la proră/ era o mașină de călcat alimentată cu jar/ trecea imperială pe marea rufelor albă/ pavilionul cu volănașe adia în briza venind/ din grădina mătasea valsa cu libelula-n verandă/ nimic nu sugera furtunile modei din zare/ când eșuase nava când o aruncase-n ungher/ talazul vieții tace amiralul beznei păianjenul/ și mașina de călcat se scufundă încet/ în adâncimi de rugină în memoria timpului/ discret absorbindu-ne“.

Atent la dramele lucrurilor și creaturilor umile, în care se oglindesc, de fapt, dramele omului și condiției umane, poet-moralist luând partea „vieții refuzate“, autorul *Ultimului spectacol* cântă astfel, inspirat, păpădia, mic „soare terestru“, care își revărsă „lumina sfântă și plină de mierea tandreții“ în bezna gunoaielor și a vechiturilor, exemplificând acolo miracolul vieții și forța ei de regenerare. Evocă deopotrivă trecutul („această bestie tandră ce roade cu dințișori de oțel“), focul și vântul, „placenta timpului“ care se dilată enorm într-o „primăvară somptuoasă“, înserarea în care se așteaptă „întâlnirea cu fântâna omului“, dimineața grădinilor de iod, „spuma portocalie a amurgului“, „orele festive“ ale casei, „seara cu lumini de mucegai și cenușă“, fericirea ce se lasă doar bănuită, melancolia, suferința, durerea, „marea cu metafizica ei“, armonia cuvântului, carnea lui de „mentă smochină ori smirnă“.

Petre Stoica își descrie propriile poeme: „poemele mele au duritatea pământului sărac/ parfumul

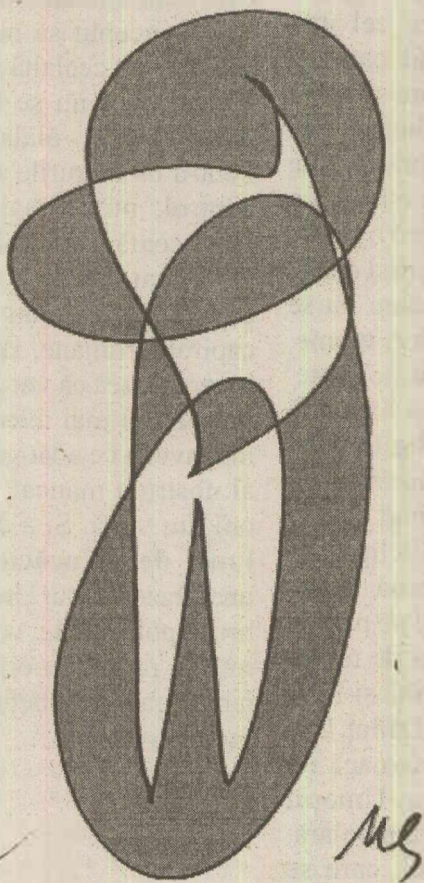
lor e duhoarea florilor căzute în șanț/ au strălucirea lămpii afumate/ găfăie ca o roabă din secolul trecut/ au gustul unturii de pește/ au gustul fructelor pădurețe/ au gustul vieții refuzate/ poemele mele copii părăsiți în ploaie/ poemele mele degete înghețate/ poemele mele saci de zdrențe/ poemele mele da poemele mele glorioase“. Își compune propriul autoportret, acela al unei ființe rebele, trăind în răspăr față de norme și convenții, dând cu tifla și iritând pe cei sclerozați: „Sunt de statură potrivită port barbă/ și am o concepție de viață perfect asamblată/ ceea ce înscamnă că îmi plac gogoșarii în oțet/ și mai cu seamă îmi place să vă pun sub nas/ adevăruri pline de praf de strănutat“.

Limbajul poetului, plastic și precis, sentimental și sarcastic, abordează adeseori noi forme de confesie și expresie subiectivă, forme care țin mai degrabă de epică și narativ, cum ar fi „autoportretul“, „interviul“ sau „jurnalul“. Petre Stoica desacralizează și demitizează „poezia pură“, afirmând întotdeauna prezența și nu absența omului, îngrijorat de faptul că acesta a „alunecat“ din univers, cuprins fiind de „patima blazării moderne“. Într-o lume în care se văd „resorturile civilizației de nichel“, poetul, la Petre Stoica, e deopotrivă „înghesuit la colțul mesei“, dar și „lângă roza vânturilor cu lira sub braț“, fumând nori și arătând derutant, pentru cei care nu-l iau în serios, „drumuri inverse“.

În anul 1995, Petre Stoica a făcut un gest, în aparență, cu totul neobișnuit. S-a exilat în îndepărtata Jimbolie, la „granița dintre somn și nimic“, într-un orașel „ghidat după codul bunelor maniere și după ritmul în care/ tușesc bătrânele bigote“. De aici datează, începând cu *Manevrele de toamnă* (1996), ultimele volume ale poetului, cărți ale senectutii și insomniei, ale pierderii și alienării, ale melancoliilor sufletului și tristeților trupului. Tonul multor poeme se aude precum un corespondent al epistolelor ovidiene: „noapte lungă noapte fără sfârșit/ insomnia intră prin gaura cheii de la ușă/ intră prin coșul casei lins de lună/ intră prin butonul veiozei intră/ prin țesătura draperiei// vulturul evadat din dulap/ bea ultima picătură de apă/ un cal nechează întruna sub fereastră/ în pod șobolanii bat darabana// te-au trădat amanta poemele pictorii flamanzi/ te-a trădat până și aroma portocalei/ nimeni nu îți întinde un colac de salvare/ în această noapte în această fiestă onirică/ lungă nesfârșită insomnia/ și deodată bătaia clopotului de dimineață/ zguduie patul pereții ce se prăbușesc peste tine/ și adormi sub molozul orelor“. Într-o mare consecvență cu sine, poezia, pentru Petre Stoica, este ceea ce rămâne și spațiul unde eul se regăsește „până la sfârșitul sfârșitului“: „doar pentru tine mai culeg trandafiri/ doar pentru tine// vechile mele iubiri sunt azi/ inițiale amestecate într-un osuar păraginit/ tu rămâi până la sfârșitul sfârșitului/ nobila mea suferință de asemenea rămâi/ cheia porții care dă spre locul/unde timpul îmi readuce puterea/ de-a conjuga credința cu dreptatea// după trandafirii culeși iau firul gloria dei/ așezându-l lângă corabia ta de hârtie/ sosită în golful solitudinii mele. Sunt versurile unui poet care nu a publicat doar volume de versuri, dar care și-a creat o operă, punându-și în joc, în legătură cu această operă, toată viața.

Acest număr este ilustrat cu desene de

Mirai Șora

198 DE ROMANE ÎN 198 DE PAGINI

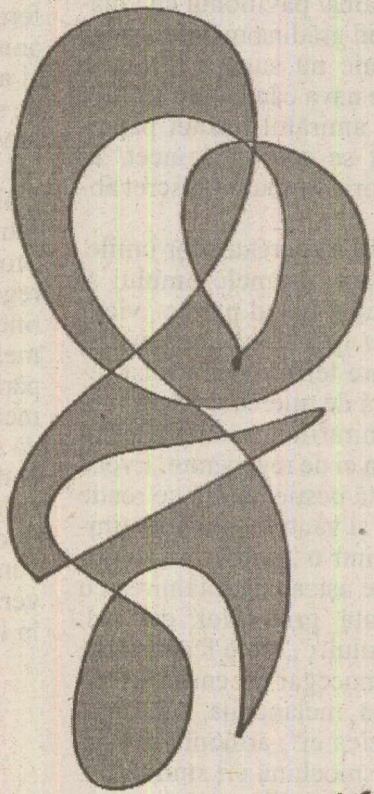
(fără a mai socoti copertile)

GABRIEL RUSU

... Aceasta este prima constatare, care mi s-a impus cu ingenuitatea evidentei, după ce am terminat de citit **Români deja deștepti** (Casa de Editură Media On, 2007) de Dănuț Ungureanu, carte ce adună într-un „snop” bine legat de texte dense frânturi din realitatea personală și actuală a conaționalilor noștri. Mă simt obligat să recurg la un paradox: tocmai pentru că este personală, realitatea asta devine colectivă și publică; iar în ceea ce privește actualitatea ei, aceasta ține de azi, firește, și dintotdeauna. Dănuț Ungureanu pune în pagină, în fiecare dintre cele 198 de pagini ale cărții, întâmplări, personaje și comentarii la adresa acestora, comentarii mai mult sau mai puțin... subliminale. Întâmplările sunt rupte din sfânta banalitate, personajele sunt împrumutate din liniștitoarea normalitate, comentariile sunt, la întâia citire, trase la xerox după cele dintr-un oricând posibil tratat despre tacla lipsită de importanță. Numai că, la o a doua citire la care apelezi chiar pe măsură ce te apropii de finalul unui text ori al altuia, îți dai seama că ai în față un fals tratat de tacla. Ca în basme, vorba-ca-să-trecă-timpul se răsucesce pe călcăie și se transformă în opinie cu bătaie lungă despre cele lumești. Iar întâmplările se metamorfozează în fapte de viață și personajele în destine. Dănuț Ungureanu a scris proze și roman SF, a făcut gazetărie în linia întâi, a practicat scenariul liliputan de televiziune, spre un exemplu cu Grupul Vouă. A ajuns să stăpânească de minune secretele de construcție care fac din textul scurt un rival redutabil al romanului-fluviu. Din câteva tușe narrative trimite la epică, din câteva gesturi furate cu coada ochiului de la personaje „no name” creionează identități, din câteva cuvinte răsucite retoric încheie textul cu o poantă în dulcele stil britanic și astfel nu îl sfârșește (textul), ci îl aruncă spre continuare în spațiul virtual al imaginației tale. Așa că ți se dă, ba chiar ți se „impune”, libertatea de a mări fiecare relatare scurtisimă, care nu depășește o pagină de carte, la dimensiunile fantazate respectabil ale unui roman. Iată o prezentare programatică a „biografiei” acestei cărți: „Luna trecută mă hotărâsem să scriu o mare carte. O asemenea decizie e foarte greu de luat în viață, cel puțin când o iei prima oară. (...) N-aveam

nici un subiect în cap, dar niciodată nu era o problemă. Citisem undeva că dacă vrei să faci ceva, principalul este să stabilești când, nu cum. Subconștientul o să găsească singur cele mai bune căi pentru atingerea țelului. (...) Am lăsat deci subiectul mării cărți în sarcina subconștientului. (...) Habar n-am ce s-a întâmplat. Ori că subconștientul ăsta era cam puturos, ori că n-am știut să-l cointeresez, ori că pur și simplu avea altceva mai bun de făcut, după vreo cinci zile, când să mă apuc de marea carte, tot n-aveam un subiect. L-am dat naibii de subconștient. O să fie o mare carte despre oameni și viață. Auzind asta, toți cunoștii din cartier au năvălit să-mi povestească viețile lor. (...) Din păcate m-am lăsat prins de unele dintre povestiri și am uitat să-mi notez” (**Marea carte vine**). Finalul este o glumă a autorului, desigur. El nu a uitat să-și noteze/inventeze nimic din ceea ce l-a interesat. A primit, a auzit, a zâmbit. Și ne face și pe noi să zâmbim...

... Aceasta este a doua constatare în raport cu **Români deja deștepti**, și anume că toate cele 198 de pagini mustesc de umor inteligent (exprimarea îmi pare oleacă redundantă, dar repetiția este bună). Tocmai de aceea titlul prezentei însemnări de lectură amintește de onorabilul Jerome K.

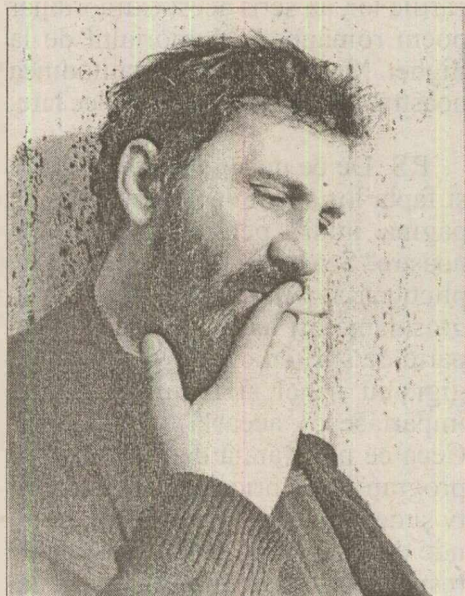
Jerome. Iar în amintirile mele livești se dezmoște memorabilul Hašek. Prozele superconciise ale lui Dănuț Ungureanu au în comun cu scrierile celor doi o anume manieră de a privi viața fără ranchiună. Cele reprobabile sunt numite ca atare, însă micimile omenești nu sunt ghilotinate mânios și sângeros în piața publică, sunt doar arătate cu degetul spre hazul general. Lui Dănuț Ungureanu îi repugnă postura inchișitorială încrâncenată, propagandistica ardere pe rug a păcătoșilor, el optează pentru toleranța degustătorului de carnavaluri unde maștile se amestecă: „Știu eu ce ne trebuie nouă, (...) un turist sănătos, cu o origine sănătoasă». Îmi explică planul lui, între două țoieri de țuică. La modul general, sunt de acord. În fiecare an am cunoscut cel puțin doi-trei străini. Discuțiile cu ei reluau obsesiv propozițiile: «Aveți o țară minunată. (...) Bucătăria românească este minunată. (...) Noi, vesticii, în vâltoarea civilizației am pierdut de mult gustul unei ulcele de lapte proaspăt». (...) Vecinul scoate banii din saltea și cumpără o mândrețe de văcuță, Eclipsa. Dregem gardul cu doi-trei fuștei, scoatem o masă în curte. Vecinul mătură cu palma gărgărițele din sacul cu mălai și face câteva zeci de mămăligi. (...) După o mie de telefoane, vine hoarda de turiști. Sunt trei pensionari belgieni. «Ce țară minunată!» zice cel mai vârstnic dintre ei, privind cam cu teamă la cârdul de găște care se apropie sâsâind. Vecinul le aduce câteva din mămăligile rămase. Cu celelalte am îndopat purceii timp de o lună. La vederea mămăligilor, purceii o tulesc guițând înspăimântați. Vecinul o ia și el la fugă după Eclipsa, care nu se mai lasă exploatată, de la o vreme, nici măcar cu un mililitru de lapte. Începe ploaia. «Minunat!» exclamă cei trei, spărgând mămăligile cu o săpăligă pe care au găsit-o în dosul cabinei pe ușa căreia vecinul a scris cu var «Country toilette». Eclipsa revine exasperată și răstoarnă masa. Plouă. Ne refugiem cu toții pe prispă. «Minunat!» repetă hoarda de turiști străini. «La noapte o să vină și Dracula?» (**Turism rural**). Dănuț Ungureanu nu râde și nu provoacă un râs, acuzator și răzbuțător. Umorel lui este de sorginte oarecum solară. De fapt, preferă zâmbetul, care se

află mult mai mult în vecinătatea subtilității și, prin efectul de econtrolat, a gravității...

... Aceasta este a treia constatare în ceea ce privește **Români deja deștepti**, că incompatibilitatea dintre aparență și esență, absurdul deci, ne înveselește uneori prin apariția „cărăghiosului”, dar alteori ne întristează ușor pentru că ne face să intuim/trăim temeri existențiale: „La început a mâncat o literă. (...) A luat o palmă după ceafă și a fost obligat să rupă foaia din maculator. (...) Nimeni n-a făcut legătura cu un episod asemănător, care se petrecuse la mii de kilometri distanță, într-o școală din America. Un școlar, neatent ca și ăsta despre care vorbim, în loc să mănânce o literă, a pus una în plus. (...) Cu vremea, băiatul care mâncase o literă a început să mănânce cuvinte. Astimp, pe cealaltă parte a globului, nici celălalt nu se lăsa mai prejos. ăsta mânca, ălălalt adăuga. (...) Pentru că lucrurile scăpaseră de sub control, nu le mai trăgeau palme după ceafă, nici foile din maculator nu le mai rupeau. (...) S-a întâmplat că al nostru a mâncat fraze întregi, capitole, romane, iar celălalt tocmai invers. Părea că vor ajunge totuși la o limită. Nu mai aveau ce mânca, nu mai aveau ce adăuga. Apoi, într-o zi, al nostru a mâncat, din neatenție, o oră din viață. Și a doua zi, o zi” (**O lume de mănăcioși**). Pe distanța unei fraze, Dănuț Ungureanu schimbă brusc polaritățile, contrazice obișnuința în raport cu orizontul de așteptare și face zâmbetul să fie a mirare meditativă.

Poeme de PAUL VINICIUS

*discurs împotriva
împrejurul
deasupra și dedesubtul
acestei pete pe creier
(cântec patriotic)*

dar nici măcar nu am zis
că aș fi descifrat eu
misterul acestei nevrădnicii
numite om
și nici măcar nu am zis
(nici măcar nu am zis)
că singură
umbra mea
ar putea strica o clanță
fără a mai da socoteală.
eu am spus doar că nu-mi plac
vacile elvețiene
statele unite
și becul din fața blocului.
eu am zis numai
nu-mi place unsoarea acestei di-
mineți
untura acestor ziare
grăsimile acestor proști
burțile acestor miniștri
șuncile șefului de haltă
osânzele neveste-sii
grimasele durdulii ale progenerurii-
acar
slana porcului din bățatură
grăsimile și târțițele grase ale găini-
lor scociorând prin gunoi
grăsimile grăunțelor grase de grâu
grăsimea grasă de bunăstare a râm-
melor
burta bombată a pescarului
solzii mucilaginoși ai porcilor de
pești
zborul gras al libelulelor
grăsimile îmbuibate ale hârciogilor
cântecele grase ale greierilor
grăsimea boltită și prelinsă a serilor
la haltă
și apoi cea a haltei următoare
și a haltei următoare
și a haltei următoare
și așa tot mai departe
până la toată grăsimea grăsimilor
grăsimii

Poet, dramaturg, jurnalist, născut la 24.01.1953 la Craiova. Absolvent al unei facultăți politehnice bucureștene, renunță la cariera inginerască imediat după decembrie 1989. Debut publicistic în 1982, în revista *Amfiteatru*, cu poezie. Debut editorial în 1998 cu volumul de versuri *Drumul până la ospiciu și reîn-
toarcerea pe jumătate* (Ed. Crater, București) – Premiile USR și ASPRO –, urmat de volumele de poezie *Eclipsa* (Ed. Crater, 1999) și *Studiu de bărbat* (Ed. Muzeul Literaturii Române, 2002) – Premiul ASB. În 2004 îi apare tipărită piesa de teatru *Și noi am fost în Ame-
rica* (Ed. Palimpsest, București, 2004) – Premiul Theatrum Mundi și al primăriei municipiului București – urmat de volumul de drama-
turgie *Colonia Grafitti* (Ed. MLR, 2006) – nominalizat la Premiile USR și ASB. În curs de apariție: volumul de poeme *Liniștea de di-
naintea liniștei*.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (USR), al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO), al Societății Ziariștilor din România (SZR) și membru fondator al Asociației Ziariștilor Români (AZR).

În prezent, este redactor de carte la Editura Muzeul Național al Literaturii Române.

unei țări trândave
năpădită de grăsime
toată grăsimea abominabilă a aces-
tui popor costeliv
și uitat de osatură
de mușchi
de frumusețe

toată
dar toată claviatura lui grăsuță
pe care se lamentează
pe care se plânge
pe care cerșește
pe care se închină
pe care se pișă
toată –
și în definitiv
toată grăsimea care mi s-a tot depus
pe creier
începând de la născare
și care (iată:)
nu mă mai lasă
să mă urnesc.

cincizecișidoi

acum vreo zece douăzeci treizeci de
ani
luam eu viața în mâini
și zdronc!
cu ea de pământ –
și uite
că nu s-a spart.

acum o port cu mare
cu foarte mare grijă
ca pe o mireasă șubredă
și uite
că tot curge nisip din ea.

oh
mare e puterea ta
vrabie

salcâmul
cârțișo.

brațul meu obosit

un oraș mare
care orbește
și apoi lipește de luminile lui
mii – sute de mii
de fraieri.
un oraș care repede te dă pe brazdă
(până să numeri la trei)
și te așază
spășit
în turmă.
un oraș care îți aprinde patimi
după care
(tot el)
dă peste tine
cu pompierii lui cu tot
cu poliția lui cu tot
cu familia și prietenii tăi cu tot.
un oraș sclifos
ca un țaran în pantofi de lac
și cu șireturi
cărora le face mai întâi funde
înainte de a-ți căra șuturi
și a-ți da de sânge.

și totuși
e bine; uite
cum mai coborâm după țigări
iar întunericul – haț!
de după un colț
cum ne mai vâără în câte un cinema-
tograf
cum ne așază pe ultimul rând
și cum ne mai pupă pe gură –
fiindcă mai mereu
într-un mare oraș
atunci când cobori
e deja noapte

altfel cum i-ai mai putea vedea
marile lui lumini
magicele lui sclipiri
pentru care îți bate
îți tot bate
inima?

un oraș mare
în care singurătatea la cub bea la
aceeași masă
cu nenorocirea la pătrat;
unde
toată fericirea ta
de o viață
încapă într-un ascensor
care se întepenește la etajul doi
când rostul tău te așteaptă la zece;
în care statuile de prin parcuri
ți-au făcut deja viața
și ți-au început femeile.
un oraș care te ronțăie pe nesimțite
cu drumurile lui
cu lacătele lui
cu neliniștile lui.

fiindcă
înainte și înainte de toate
un oraș mare
este
un și mai mare cimitir.

negru umed

noapte –
și carnea ta pâlpâind în depărtare
ca un semn binecuvântat.
degeaba le spun ochilor să nu-și
creadă
degeaba le ordon picioarelor să nu
se miște.

undeva
în întuneric
cineva își deschide venele
și se lasă îmbujorat de ele;
altcineva
se joacă cu peștii
până adoarme sub ape.
degeaba le spun ochilor să nu-și
creadă
degeaba le ordon picioarelor să nu
se miște.

dimineață –
și o cicatrice proaspătă
care îmi retează somnul.
carnea ta
din ce în ce mai invizibilă
sângele meu
din ce în ce mai greu.
și încă o zi
în care
am să presar sare.

CE PRIVIM ȘI CE VEDEM

GABRIEL CHIFU

D Probabil sufăr și eu de acea „maladie” (de altfel, o deficiență destul de răspândită!) numită *privirea deformatoare*. Ar fi un fel de ochi bacovian: mă uit în jur și, indiferent de cum este ceea ce privesc, am tendința să văd și să rețin doar valorile negative: sumbrul, grotescul, dezolantul, rizibilul, catastrofalul etc. mă stârnesc și îmi însuflețesc propozițiile. Cumva este explicabil, dezastrul care nu ne-au ocolit, perioadele lungi de marasm colectiv și-au pus pecetea pe modul în care simțim. Când ai parte de atâtea dezamăgiri, când răul vine peste tine atâtea vreme în avalanșă, când binele nu e decât o ciudată excepție, e poate firesc să-ți dispară însușirea de a descoperi și de a descrie acest bine, e poate firesc să-ți pierzi exercițiul seninătății, e poate firesc să se fi stins în tine organul admirației și al entuziasmului.

Însă eu cred că România începe să se schimbe, iese de sub hegemo-

nia tonului gri, iese din teritoriul expresivității exclusiv negative, capătă culoare, devine nuanțată și, de aceea, este nevoie să „ne îndreptăm” și noi privirea, să ne reactivăm simțurile uitate. Se petrec sub ochii noștri nu numai întâmplări deplorabile, ci și evenimente ce merită toată lauda, iar miopia și tăcerea noastră în legătură cu ele sunt evident vinovate. Un exemplu îl constituie Memorialul de la Sighet, care a aniversat de curând, chiar în Sala Oglinzilor de la Uniunea Scriitorilor, cincisprezece ani de la înființare.

Despre ce este vorba? În orașelul Sighet, fosta închisoare comunistă, ajunsă o ruină, a fost transformată în muzeu al rezistenței anticomuniste și al victimelor comunismului. Un lucru temeinic făcut (cu o seriozitate, s-ar spune, ne-românească): 100 000 de fișe ale deținuților politici, 5 000 de ore de înregistrări de istorie orală, 40000 de pagini de comunicări și de

cercetare de la școala de vară ori de la diverse simpozioane, mii de fotografii, sute de obiecte, toate compun un ansamblu muzeal care a atras atenția unor personalități ale istoriei contemporane, de la Papa Ioan Paul al II-lea și Catherine Lalumière, până la Lech Walesa și Vladimir Bukovski, toate compun un ansamblu muzeal care a fost nominalizat între primele trei locuri ale memoriei europene, alături de Memorialul Auschwitz și de Memorialul Francez al Păcii. În ce condiții a apărut Memorialul? Într-o ostilitate fățișă a autorităților românești de atunci (să ne reamintim, anul 1993, în fapt perioadă de restaurație comunistă, sloganul „Nu ne vindem Țara” făcea legea, răsuna tunător din inimile patrioților care tocmai treceau în buzunar propriu ceea ce se aflase în buzunarul colectiv / al nimănui...). Cine sunt autorii Memorialului? Colegii noștri, scriitorii Ana Blandiana și Romulus Rusan. Cu altruism, cu un

admirabil devotament pentru adevăr, ei „și-au zidit aici, în acest proiect, cincisprezece ani de viață”. În loc de cărțile lor, au scris acest extraordinar poem românesc, Memorialul de la Sighet. Merită pe deplin grațitudinea noastră, rostită răspicat, cu voce tare.

P.S. De ce nu sunt acești scriitori și fapta lor exemplară subiectul „de pagina întâi” pentru televiziunile noastre? Se consideră că virtutea este plicticoasă, palpitate ar fi abjecția, grosolănia ori bârfa, de aceea avem parte de știri cu elodia și cioacă, cu gigi, cu irinel și monica. Nu, nu împărtășesc această convingere. Ceea ce ni se arată depinde însă de programul de priorități al canalelor tv și de strategia lor editorială, depinde de viziunea / lipsa de viziune a responsabililor acestor instituții, depinde de ce aleg ei, ca imagine, ca să ne hrănească mintea, depinde de ce își propun ei să devenim.

Nocturne

DIN CHIHLIMBARUL MEMORIEI

STELIAN TĂBĂRAȘ

D Plecasem din Viena pe Valea Dunării în sus, cu scopul final de a vedea unul din acele *Dorf-uri* în care oamenii colaboraseră cu stâncile la așezarea caselor, la săparea drumurilor. Auzisem de existența acolo a unui stâlp al infamiei – conservat azi după existențe muzeistice – funcționabil acolo vreo trei sute de ani. (Pe parcurs oprisem la mănăstirea Melk, abația care i-a slujit probabil drept model lui Umberto Eco în *Numele trandafirului*. Autenticul era și acolo strivit de invazia prezentului turistic: magazine cu „amintiri”, un restaurant ce te îmbie cu „vinuri din pivnițele mănăstirii”). Dar cât mai durează astăzi o amintire?

Stâlpul infamiei nu era mult diferit față de ce-mi imaginam eu că ar fi așa ceva: o colonetă de piatră cioplită, cam doi metri deasupra solului, plus ce va fi fost ea îngropată în pământ; perforată de-a curmezișul în vreo două locuri pentru introducerea lanțului ce-l fixa pe „infam”. Totul într-o piațetă în pantă, acum năpădită

de niște pini, pavată cu pietre rotunde „ca oul”, găsite – evident – chiar acolo, la săparea caselor. Omul era înlănțuit acolo câteva zile, fără apă și hrană; trebuia scuipat de toți trecătorii (era chiar obligatoriu!). Mă întreb cum mai trăia el restul vieții în acea localitate mică unde toată lumea știa pe toată lumea, ce stigmat va fi fost pus apoi, ani și ani, pe umerii rudelor. Amintirea dura, desigur, în acele timpuri, câteva generații.

Ne-am întors pe alt drum. Într-un alt sat de lângă Viena, un afiș în fața unei cârciumi anunța că acolo cântă seară de seară... Vico Torriani! Toți avem în chihlimbarul memoriei mici zei-fluturi care n-ar trebui deranjați; unul era, pentru generația mea, și acest elvețian cântăreț de șlagăre, bărbat chipeș, ale cărui discuri în diferite limbi invadaseră Europa, actor în musical-uri, între anii '50 și '70. Ce filme! Un adevărat curent ecologic *avant la lettre*: braconieri răi, fete frumoase de pădurari, tineri ingineri luptători pentru tradiție și conserva-

rea naturii, yodlere din Tirol... Venise și-n România: concertase în două rânduri la Sala Palatului, făcând-o neîncăpătoare (se spune că la plecare, neavând ce face cu leii românești, își umplea mașina cu salam de Sibiu – pe atunci *Wintersalami* – el fiind fiu de negustor). Acum vedeam pe afiș un bătrânel care aducea oarecum cu Gică Popescu, câștigându-și pâinea într-o cârciumă austriacă de țară... Și, la puțină vreme după aceea (în 1998), Vico Torriani a evadat definitiv din chihlimbarul memoriei noastre. Nu știu azi, la zece ani după moartea sa, câtă lume mai știe de el.

Alt șoc al neverosimilității amintirii l-am avut (deși, desigur, la altă scară) cunoscându-i la Viena și Salzburg pe Stockhausen, Boulez și Ligeti (născut în Transilvania). În anii '60, aceștia reprezentau pentru noi însăși „spărtura” spre Occident, erau „motorul avangardei”, însemnau primele contacte cu muzica „neideologizată”; festivalurile George Enescu

și audițiile muzicale publice organizate de George Bălan ni-i înfățișau alături de Schönberg, Messiaen, Berio, John Cage, Varese, Luigi Nono, Xenakis, ca pe niște revoltați, novatori, niște „luciferici” doritori să schimbe lumea. *Ciocanul fără stâpân* al lui Boulez părea una din cele mai mari inovații muzicale, părea că nu-l mai uita nimeni, niciodată. Apoi, aflându-mă la festivalurile *Wien Modern* din perioada 1992-1995, i-am cunoscut în carne și oase pe acești domni: serioși, sobri, academici; nimic din alura de „furiș” pe și-o amintește generația mea. Anul trecut, în decembrie, printre știrile mărunte ale știrilor de presă se anunța trecerea la cele veșnice a lui Stockhausen, acum doi ani, a lui Ligeti. Nu știu câtă lume, în afară de muzicieni, ar mai putea spune în două cuvinte cine au fost aceștia. Lepidopterele zidite în chihlimbarul tinereții noastre au început să evadeze.

DE VORBĂ CU AUTORII

(continuare)

Rubrica lui
Alexandru
George

Așa cum am dovedit-o prin numeroase articole, ba chiar și cărți, ca să nu mai vorbesc de intervenții sau expozeuri la întruniri de cerc sau mai largi, m-am dovedit un observator atent și îngrijorat al celor petrecute în literatura noastră în ultimii aproape douăzeci de ani de la Eliberare. N-am omis să-mi exprim bucuria față de marile avantaje ale noului regim pe care, alături de mulți alții, l-am socotit, pentru bune motive, revoluționar, cuvânt greu, luat în deșert de mulți, căci acoperă o realitate imprevizibilă, cu efecte inevitabil neprevăzute și chiar neplăcute.

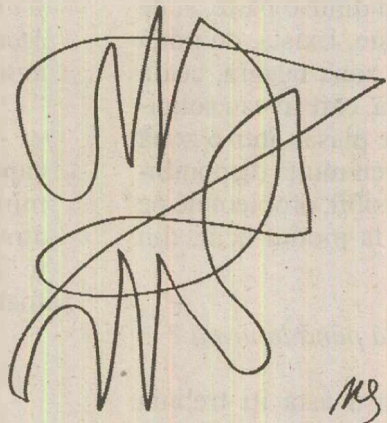
În perioada post-decembristă s-a eliminat Răul cu majusculă, dar nu a început să curgă Binele, așa cum crezuseră naivii: imaginea unui robinet pe care l-am fi închis pentru a lăsa pe celălalt să curgă eu am mai folosit-o și nu și-a pierdut actualitatea, pentru că, treptat, complexitatea situației s-a impus pentru toată lumea cu forța evidentei; că nu trebuie să ne întunece bucuria pentru marele câștig pe care-l puteam constata: a sosit momentul Adevărului, singurul care validează trecutul și constituie temeiul Viitorului în care e îndreptățit să sere oricine.

În mod firesc pentru un regim de libertate, așadar din ce în ce mai liberal, Statul își pierde preponderența, ba chiar și rolul de îndrumător al culturii, rămânându-i cel de sprijinitor, pe care, printr-un reflex al sclavilor, care s-au acomodat în comunism, unii îl doresc și acum fără a-i evalua riscurile. Desigur că nu ne putem lipsi de Stat, care gestionează o parte considerabilă din avuția națională, dar ce se poate „da“ pentru cultură (ah, acest cuvânt!) e limitat și nesigur, condiționat și suspect.

În clipa de față, orice guvern aflat la putere influențează media prin Televiziunea și Radiodifuziunea Națională, moștenite de la comunism (și, mai departe, de la regimurile dictatoriale de tip Carol al II-lea și Antonescu). Tehnicește cel puțin, nici o inițiativă „particulară“ nu le poate concura; amărății producători de bunuri simbolice se îndreaptă spre ele și le asaltează cu rugăminți, cu reproșuri, cu critici. Mai de curând, au izbucnit unele conflicte pe care le-a comentat pasional mai ales presa culturală (Din cauza decalării articolelor mele din „Lucașfărul“ scrise înainte de conflictul care intră în subiectul lor, n-aș vrea să se creadă că mă institui în arbitru sau judecător; obiectivele mele actuale privesc situația celor două instituții care nu mi se pare că ar trebui evocate fără restricții, doar pentru că au avut o anumită prestație onorabilă în defunctul regim). Atât Radiodifuziunea, cât și Televiziunea sunt niște arme redutabile de propagandă în mâna unui regim necontrolat

măcar de opinia publică (așa cum se întâmplă în lumea literară prin pluralismul care face de neconceput monopolul cuiva, oricât de puternic) sau atenuat măcar prin lege, cum a fost cazul la noi în perioada iliesciană, a neocomunismului. Dar nimic mai mult decât Televiziunea Română sub Ceaușescu nu probează mai clar imbecilitatea acestuia, care n-a știut să se folosească de ea: a aservit-o celei mai grosolane și chiar ridicole proslăviri a propriei persoane, în loc să se folosească inteligent de o armă subtilă. El se satisfăcea din plin cu urletele stadioanelor, care-l aplaudau și-l omagiau prin tumburi și salturi ritmice, în cel mai bun caz cu falfăit de eșarfe și de steaguri.

Din informațiile mele știu că „unii tovarăși“ mai apropiați i-au atras atenția asupra reducerii programelor TV la câteva ore zilnic, în timp ce omoloagele lor din țările frățeste aveau prestații mult mai extinse și mai variate. Se spune (ceea ce mie nu-mi vine să cred) că dintre apropiați

ții Tovarășului, unul i-a spus că, în Ardeal, în special cei din vecinătatea graniței cu Ungaria, au început să (re)învețe ungurește pentru a se defecta cu emisiunile de acolo care-i pun în legătură cu Belgradul, cu Praga, Viena, cu Republica Democrată Germană. Ceaușescu ar fi răspuns că or fi mai restrânse programele noastre, dar sunt mai... educative! Să mai adaug de la mine că nefericiții locuitori din Câmpia Dunării, inclusiv cei din București, se străduiau să capteze emițătorul secund al bulgarilor pentru transmisiunile sportive, de unde limba română s-a îmbogățit cu multe, grațioase vocabule precum narușenie (neregularitate), jălb carton (cartonaș galben), faulira (a faulta).

Din surse mai sigure, am aflat că același genial conducător al țării și al programului în folos propriu și al familiei sale era cât pe ce să elimine transmisiunile sportive atunci când a ajuns la putere absolută (după 1975) sub cuvânt că îi distrăgea pe oamenii muncii de la efortul în producție și cu greu a cedat în fața argumentului că TV îi readuce pe bărbații mai ales

duminica în căminul familial. Istoria Televiziunii Române este expresia imbecilității lui Ceaușescu și asta s-a constatat în ultimele apariții care i-au fost fatale, chiar și atunci când a vrut s-o „dreagă“ printr-o emisiune TV falsificată.

Televiziunea e o artă a imaginii, dar și una care presupune o societate transparentă în care orice cetățean, de la vlădică la opincă pot fi abordați și înfățișați firesc, poate chiar în momente neplăcute. În comunismul de toate speciile totul e secret, pe măsură ce urci în vârful piramidei, cei din vârf apar numai pozând sau dând ordine, niciodată dezbătând în colegialitate și contradictoriu cu alții. Supușilor li se comunică „hotărârili“. În toată perioada comunistă șeful suprem, în atitudini degajate, nu apare decât ca un condiment zaharos într-o imensă peltea monotonă.

Și totuși, așa cum spuneam, televiziunea noastră a pornit destul de bine pentru lipsa de experiență a românilor în materie, tehnica rudimentară, dirijismul nefast „de sus“. Teleenciclopedia, Telecinemateca, unele seriale și reportaje din lumea care era altfel decât a noastră au rămas în memoria cetățenilor care le-au receptat ca pe niște mari surprize. Evident, cu speranța că ele se vor continua, programele se vor extinde, tehnica se va perfecționa, secvențele distractive și dacă vrem educative să câștige teren.

...Dar n-a fost așa, după aproape trei decenii, după aparente mari eforturi de dotare, ea nu se depărtase prea mult de punctul inițial, întocmai cum altă mândrie a regimului (cu efect asupra populației), automobilul Dacia s-a fabricat decenii de-a rândul, fără să țină pas cu vremea și cu marile progrese ale omoloagelor sale din Occident, televiziunea în culori era ca un vis satisfăcut de nenorocii de români printr-o „programare“ care dura indefinit. Dar „era bine“ și-n comunism, s-au făcut multe lucruri „bune“, ceea ce admit și eu, cu condiția să se precizeze când și cum.

Felul jalnic în care a evoluat televiziunea română reprezintă exemplul enorm, aproape fără comparație, că regimul din România nu se putea reforma – de fapt, după părerea mea, nici nu urmărea să o facă. Autoritarismul, stilul de comandă, obtuzitatea, blocarea din teama de a nu greși, paralizia față de orice inițiativă novatoare au dat rezultatele așteptate.

Voi semnala un caz între mai multe, dar de oarecare notoritate: excluderea lui Cristian Țopescu din programe printr-un ordin transmis de Tovarășul (după cum se pare, de Tovarășa); era vorba de un personaj popular, un profesionist mediocru, dar pasabil care în figurația televiziunii putea să apară ca un lucașfăr: comentator și reporter la toate sporturile (unde n-avea cum să se priceapă), caz de neconceput în alte țări, chiar din „lagăr“. În schimb, a făcut o carieră fabuloasă un funcționar de la TV, care în nici un caz nu era indicat să apară în fața publicului: un ins cu o dicțiune

defectuoasă care mai mult mormăia decât vorbea exprimându-se greu și bolnăvicios, dar care, cu râvnă și inteligență, s-a impus prin niște emisiuni muzicale in vivo, aproape singurele care concureau prin prezență cu prestația celor politice. El organiza niște „discuții“ în timpul cărora nu lăsa pe interlocutor să scoată o vorbă, el umplând ore întregi un program, care ar fi trebuit să fie muzical, cu propriul discurs care nu era însă lipsit total de interes, dar nici totdeauna oportun (Iosif Sava a inaugurat sistemul, păstrat cu sfințenie de urmași, de a nu preciza cine îi sunt interlocutorii pe parcursul emisiunii, decât la început, cei care nu îl prindeau urmau să se informeze din alte surse – dovada cea mai crasă de nonprofesionalism pe care eu i-am semnalat-o într-o unică ocazie, când, nu la TV, am putut să-i spun ceva).

Era, totuși, o emisiune vie, cum erau și spectacolele sportive cu evoluție și rezultate imprevizibile, excepționale la o instituție care ocolea în transmisiunile directe altceva decât textele pe care ni le livrau citind Cornelius Roșianu sau Paul Șoloc, acesta din urmă un tip mai degajat, cu oarecare aplomb, cu o minimă elocuțiune spontană, care ar fi trebuit să fie obligatorie la instituția unde lucra.

Numai că nu de asta avea nevoie Partidul, ci de figuri din galeria oratorilor C.C.-ului, tovarăși și tovarășe de nădejde.

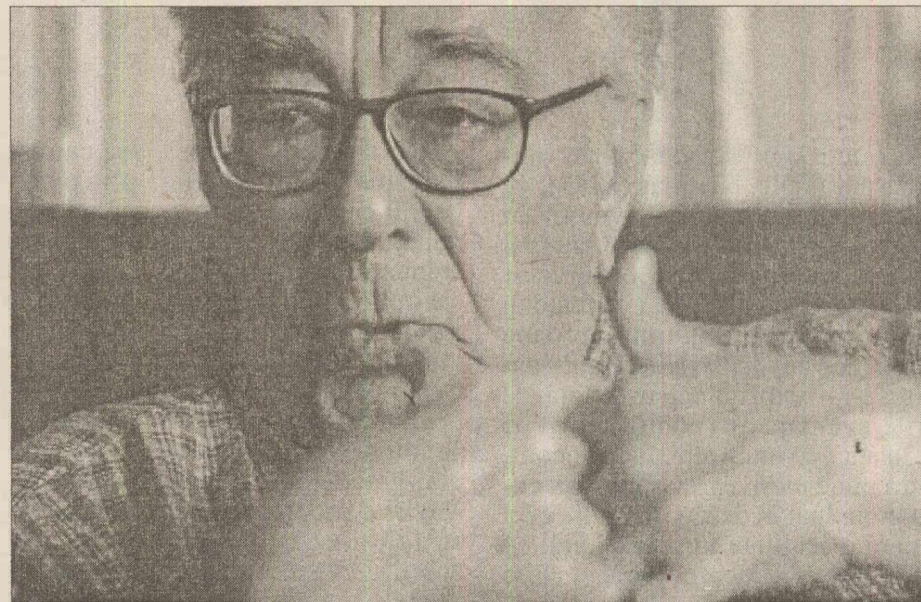
Așa s-a putut populariza ca personalitate proeminentă un ins pe care nici o televiziune din lume nu l-ar fi lăsat să intre într-un studio al ei ca să se adreseze privitorilor: Tudor Vornicu, un tip masiv și încrunțat, cu o figură și o expresie ovală care nu sugerau intelectualitatea, căci vorbea împletit și bolovănos, târăgănat și uneori fără gramatică, dar mai ales avea o privirea lunecoasă, fugace, căutând în lătura, ca și cea a lui Iosif Sava, la fel de contraindicat din acest punct de vedere. Tudor Vornicu arăta ca un om stânjenit de lumină, cu o grimasă retractilă permanentă, ca și cum ar fi fost înțepat de lumina proiectată asupra lui, clipind des, fără să se uite la spectator, ferindu-se de parcă s-ar fi apărat de o muscă inoportună.

Și totuși, acest om care ajunsese director de programe, a lăsat amintiri bune printre colegi și subordonați, dovedind că, și în cazul lui, te scuză de orice arie „au fost și lucruri bune în comunism“.

P.S. Pentru a măsura nivelul la care se pot înălța „vocale din public“, acum, după Eliberare, să spun că s-a cerut de către admiratori ca localitatea din Moldova unde s-a născut Iosif Sava să poarte numele marelui animator.

Dialog cu filozoful MIHAI ȘORA: „INTELECTUL NU E SEPARAT

CLARA MĂRGINEANU

Filozoful Mihai Șora s-a născut în 1916, pe 7 noiembrie. A studiat Filozofia la București, iar în 1939 a plecat la Paris cu o bursă a guvernului francez. A publicat cartea de debut *Du dialogue interieur* la Editura Gallimard, volum în care se află în nuce întreaga sa filozofie ulterioară.

L-am regăsit într-o după-amiază de februarie... Domnia Sa celebrează fiecare secundă printr-o indicibilă căldură umană. Să te apropii de domnul Mihai Șora este întotdeauna un act de împlinire și de smerenie. Este în primul rând un dar desăvârșit pe care îl oferă cu generozitate. Drumul până la locuința sa din strada Jules Michelet. Inima zvâcnește din aripi, spintecată de emoția unei întâlniri cu deneîntâlnitul. Apoi aceeași ușă se deschide, pentru a te lăsa să pătrunzi în apropierea unui înspăimântător firesc. Se povestește despre anumite personalități creatoare că în preajma lor te simți frumos, deștept, scriitor... În preajma domnului Șora te simți om. Și nu-ți mai este frică de asta.

Pentru că tot ce exprimă, tot ce transmite este un hohot omenesc al dragostei de viață.

- *Seninătatea dumneavoastră este proverbială. Ați trecut peste toate greutățile cu un surâs înțelegător și bineînțeles cu multă putere. Și totuși, a existat vreun moment când v-ați simțit îngenuncheat, când măcar pentru o clipă ați avut impulsul de a „dezerta”, de a abandona, de a fugi, pur și simplu?*

- Am fost îngenuncheat de mai multe ori, dar erau îngenuncheri minore... Din toate locurile de muncă am fost dat afară. De la Ministerul de Externe, de la Institutul Cultural Român – (editura în limbi străine), de la E.S.P.L.A. Și am ieșit la pensie, de la Ministerul Învățământului, cu un conflict major, cu ministrul din acea vreme. Întâi am fost retrogradat de la funcția de director pe care o aveam la aceea de simplu funcționar... Mă întorsesem în România cu iluzii, fusesem nu doar om de stânga în Franța, ci și membru al Partidului Comunist Francez. Am fost reținut în România, deși eu venisem doar într-o vizită. N-am mai putut să mă întorc în Franța, nu mi s-a mai dat voie. Mii de detalii ar putea fi povestite, dar, pe scurt, a fost o catastrofă. Am rămas mereu senin, pentru că aveam un proiect pe care îmi pusesem în gând să-l realizez. Întotdeauna și peste tot am încercat să-mi fac treaba bine.

- *O lungă perioadă ați condus, la editura E.S.P.L.A, sectorul de valorificare a moștenirii literare, precum și colecția Biblioteca pentru toți. Cărțile publicate atunci au însemnat o aliniere la setul de valori literare europene și universale...*

- A fost în primul rând repunerea în circulație a patrimoniului clasic al literaturii române. Am publicat și ediții critice, serii mari de scriitori care ajunseseră și trecuseră pragul maturității... Începând cu Sadoveanu, Arghezi, apoi seria Vianu și așa mai departe. Când privește Biblioteca pentru toți, căreia îi concepusem un plan de peste două mii de titluri din literatura lumii (inclusiv, firește, și lucrările de prim plan ale literaturii române), am reușit să fiu prezent doar la primele patru-cinci sute de numere. *Antologia poeziei dintre cele două războaie*, în care am ținut neapărat să figureze și poezii care

fuseseră în pușcărie: Radu Gyr, Nichifor Crainic, iar dintre cei stabiliți în străinătate, Aron Cotruș, Ștefan Baciu și Horia Stamatu.

- *A trebuit desigur să păcăliți ochiul vigilent al cenzurii...*

- Fără îndoială. Trebuie să spun că între albul alb și negrul negru există, și dintr-o parte, și de cealaltă, o mică zonă cenușie. Există, de pildă o zonă cenușie a celor din zona neagră, cea a „asupritorilor” de la cenzură, care aveau solitudine pentru zona albă. Se plasau într-o zonă gri în care negociau uneori cu multă disponibilitate de a rezolva, pe cât posibil, problemele pe care le puneau editorilor, la modul acut, din pozițiile cenzurii politice.

- *Se putea găsi o formulă până la urmă?*

- Sigur că da, dar pentru asta îți trebuia atenție, ingeniozitate, pasiune... Și un colectiv care să-ți stea alături cu o fidelitate fără greș. Aș amintit toată redacția: Andrei Rusu, Gh. Pienescu, Mariana Brâncuș, Elena Murgu, Cornel Simionescu.

- *Support pentru supraviețuire în literatură v-a fost la un moment dat, în anii '80, deviza lui Descartes, „larvatus prodeo”, în traducere „înaintez sub mască”. Sintagma, prin anagramă, a dat numele Tudor-Savel Pora, pseudonimul cu care ați semnat o vreme. A fost un act de sfidare?*

- O combinație între exercițiul de supraviețuire și sfidare. Adică un fel de a le spune celor ce ne puneau botniță: „boilor!”. Am mai avut la un moment dat și un alt pseudonim, pe care mi-l ceruse Negoșescu, când eram în Germania. El vroia o cronică despre cartea mea *Sarea pământului*. Nimeni dintre münchenezi nu putea să o facă. Nici el nu avea tehnicitatea filozofică să analizeze volumul și atunci mi-a cerut mie. Am făcut o prezentare autodescriptivă, pe care am semnat-o: Toma Ralet. Mi-am permis să schițez acolo și părți încă neexistente în carte, care erau numai în fază de proiect, din punct de vedere editorial, în România: cum

urma să se dezvolte filozofia politică, expusă într-o carte ulterioară: *Eu și Tu, El și Ea... sau dialogul generalizat*.

- *Ați scris recent în „Dilema Veche” despre admirația lucidă. Spuneți că, pentru a recunoaște în cineva o virtute, aceasta trebuie să se afle deja în tine. Erați conștient de acest lucru și atunci când i-ați avut profesori pe Rădulescu Motru, Tudor Vianu, Mircea Eliade, Nae Ionescu?*

- Conștient, cu lucrurile complet lămurite în capul meu, evident că nu. Oricum ar fi, admirația e un impuls al ființei întregi, există ca atracție, este configurarea unui ideal către care te îndrepti. Lucrurile acestea sunt la tinerete foarte vagi. Sunt instincte, e nevoie de fler...

- *Sau de o anumită modă?*

- Asta dacă ești slab de înger. Dar dacă nu ești slab de înger, te bizui pe propriul tău fler. Îți trebuie o armătură conceptuală care se elaborează de-a lungul vieții. Există un instinct intelectual. Intellectul nu e separat de puterea vitală. E un vârful ei, un fel de cristalizare a puterii vitale. Există un model paideic consacrat aici, în România, modelul Noica. Proiectul Noica este rigid, normativ.

- *Dar modelul Mihai Șora? Ați fost și sunteți înconjurat de oameni tineri și nu numai, care vă prețuiesc, vă admiră. S-a spus despre dumneavoastră că nu dați sfaturi. Așa este?*

- Important e să simți, să vezi exact ce poate să facă mai bine un om. Dacă sare în lungime sau în înălțime, să facă asta cât poate de bine. Să nu-l pui să facă haltere pe cineva care sare bine în înălțime.

- *Ce rădăcini are numele Șora?*

- E localizat în depresiunea Beiușului. E răspândit la poalele munților Apuseni, pe versantul dinspre depresiunea Beiușului, în vreo cinci-șase comune.

DE PUTEREA VITALĂ“

- Cine a fost preotul Melentie Șora?

- Tatăl meu, preotul Melentie Șora, a fost unul dintre cei zece care au rămas în viață, dintre copiii unui țăran, Teodor Șora. Cum a ajuns acest nume, Melentie, să fie dat părintelui meu, nu știu. Când tatăl meu a terminat clasele primare, dascălul de acolo a venit la bunicul meu și a spus: „Măi Toadere, pruncul ista dă-l la școală“. Școala însemna liceul Iosif Vulcan din Beiuș, un liceu cu internat. Fruntaș la învățătură, tatăl meu a făcut apoi Teologia, pe urmă s-a înscris la Facultatea de Filozofie, la Budapesta. Dar a venit războiul și, cum nu vroia să meargă în armata austro-ungară pentru o cauză care nu era a lui, a optat pentru cariera de preot.

- De la debutul dumneavoastră, în 1947, la Editura Gallimard și până la apariția celui de al doilea volum Sarea pământului la București, au trecut 31 de ani. Cum ați îndurat această întrerupere?

- Eu am avut acest proiect cultural al Bibliotecii pentru toți, care-mi stătea la inimă și-mi consuma întreaga energie. N-aveam posibilitatea să-mi desfășor cariera intelectuală. Eram absorbit de treaba pe care o făceam la editură, am luat-o foarte în serios. Realitatea este că nici n-aș fi scris Sarea pământului dacă n-aș fi fost foarte puternic solicitat într-o fază de „des-

chidere“ a regimului care-mi permitea să aștern pe hârtie ideile mele fără cel mai mic rabat.

- Vi s-a întâmplat să investiți un capital de încredere în cineva care v-a dezamăgit? Cum ați înțeles și depășit momentul?

- Am o foarte mare înțelegere pentru slăbiciunile omenești. Oamenii sunt slabi de multe ori. Dar trebuie să vezi în ei lumina, latura pozitivă. N-am fost rânchiunos niciodată. Și nici nu cred că se poate spune: „te-am iertat, dar n-am să uit“.

- Pentru că nu e adevărat...

- Nu e adevărat! Cine-și aduce mereu aminte că a iertat, n-a iertat. Dacă am fost dezamăgit, m-am întrebat oare de ce s-a întâmplat ce s-a întâmplat... Lui, celui care m-a dezamăgit, mare bucurie nu putea să-i facă. Sigur că nu s-a simțit bine după ce a făcut ce a făcut... Nu vorbesc de reacția imediată, care te doare. Poți să și ripostezi pe moment. Vorbesc despre ceea ce se întâmplă pe urmă, o încercare de înțelegere.

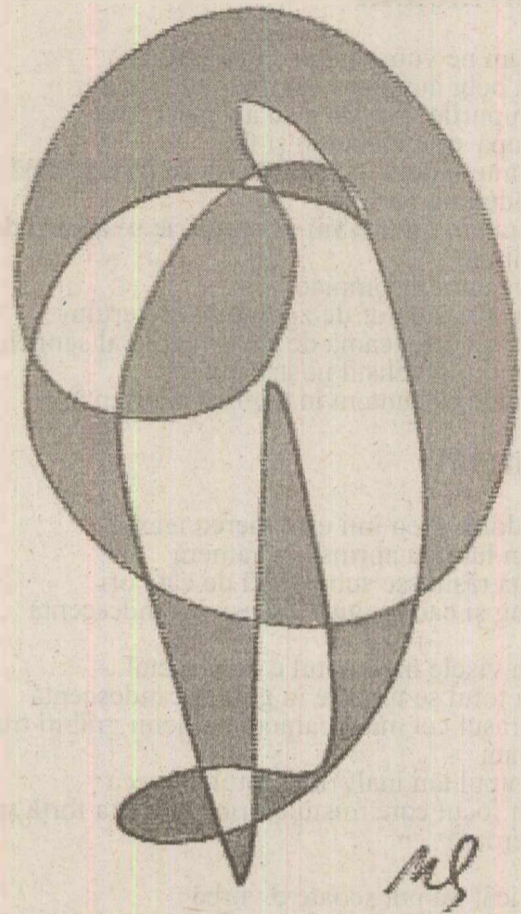
- Cum ați descrie ceea ce se numea Micul Paris, prin comparație cu Bucureștiul de acum?

- Exista un București monden, care începea de la întâlnirea dintre Calea Victoriei cu axul est-vest, și care mergea spre nord până după Palatul Regal. Acesta era un București al toaletelor, al eleganței, al protipendadei... În timpul asta, dacă mergeai pe bulevardul Brătianu, de la Universitate spre Piața Romană, nu întâlneai decât trecători întâmplători, care sigur aveau treabă. Mai era o zonă de plimbare fără scop care mergea spre Piața Kogălniceanu, venind tot dinspre Universitate, prin fața cinematografulor de pe bulevardul Elisabeta.

Bucureștiul era un oraș care a crescut pas cu pas din el însuși. A fost întotdeauna al bucureștenilor. Ruralii care veneau în București, veneau unul câte unul și se așezau la mahala. Dar mahalaua avea o atmosferă a ei; nu numai pitorescul, ci și moravurile, ținuta... Generația a doua de urbanizați răsăreau individual ca persoane, personalități, intrau ușor, cu pași mici, în Bucureștiul propriu-zis. Nu era acest decalaj valoric, care azi te năucește, te lovește în moalele capului, între un om fin și un bătăran! (scris cu majuscule de la un cap la altul!) Bucureștiul a fost un oraș omogen, a crescut armonios. Provincialii se adaptau la un mediu, care nu-i accepta dacă nu se conformau. Cât privește aparența orașului de astăzi, pentru un străin care vizitează Bucureștiul: nu există oraș în lume în care fațadele caselor să fie acoperite! Acoperite cu panouri uriașe, ascunzând uneori întreaga clădire...

- Sunteți un om foarte atent la tot ce se întâmplă în jur, nu doar la fenomenul cultural. Realitatea nu vă tulbură seninătatea de care vorbeam la început?

- Nu poți să ignori orizontul politic. Eu am avut iluzia că românul băscălios nu s-a lăsat contaminat de opresiunea semiseculară la care a fost supus. M-am înșelat amarnic. Românul a

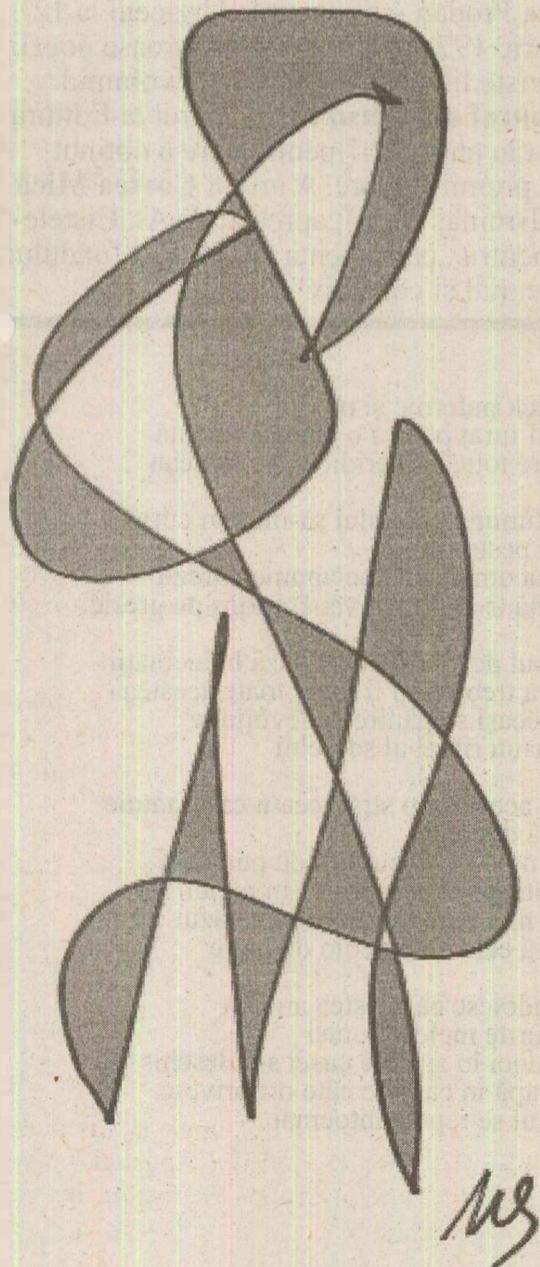
fost corupt până în măduvă și corupția asta o ducem în cârcă și o vom duce încă... Sunt optimist pentru viitorul îndepărtat, dar sunt foarte îngrijorat pentru lucrurile care se întâmplă în prezent. Sunt îngrijorat de faptul că tinerii înzestrați pleacă din țară. Sunt optimist pentru că potențial există, dar are nevoie de un mediu propice pentru a rodi.

- Ce tip de intimitate aveți cu linia și cu punctul? Desenați mult, dar nu le-ați publicat, nici expus vreodată...

- Am sute, sute... Uite, pe acestea le-am făcut în ultimele zile, așa... Câteodată mă prinde. Dacă am cartoane frumoase și un creion cumsecade la mine, încep de undeva și fac într-o clipită o curbă care se încheie unde am început. Am desenat întotdeauna, cărțile mele au fost întotdeauna pline de desen.

- Ne puteți deconspira câte ceva din proiectele dumneavoastră imediate?

- În momentul de față sunt angajat într-un proiect care-și propune valorificarea unui autor de mare anvergură, care și-a făcut cariera scriitoricească în Franța, deși o începuse în țară sub numele de B. Fundoianu. Este vorba despre Benjamin Fondane, editarea operei lui majore, tradusă din franțuzește, proiect la care lucrez împreună cu Luiza Palanciuc. Vor apărea la Editura Limes, la Cluj. Primele trei-patru titluri vor fi la următorul târg de carte.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

OFELIA PRODAN

invincibili

cum ne vom mai privi noi atunci
în ochi cum ne vom mai putea vorbi
trupurile noastre s-au acoperit strat
după strat cu beton și fier
suntem două clădiri uriașe cu o rezistență
îndelung testată
suntem invincibili în întuneric se aprind doar lu-
minile
orașului insomniac
nu ne este dor de zgomotul creierului
nu ne este teamă de fluxul rapid al sângelui
aici în învelișul nostru putem
crede că suntem în deplină siguranță

metal

adorm greu îmi este mereu teamă
țin lumina aprinsă în cameră
mă răsucesc sub pătură de câte ori
fug și cad în gura imensă incandescentă

în visele mele totul e doar metal
și totul se topește în gura incandescentă
orașul cel mare camera oamenii grăbiți trupul
meu
trupul tău înalt firav totul alunecă
în focul care mistuie orice cu atâta forță și
teroare

încât nu pot scoate o vorbă
privesc nemișcată cum fiecare om fiecare lucru
se amestecă devine o masă amorfă de
metal care explodează
atunci mă trezesc brusc văd camera mea mică
lumina blândă și mi se face
așa un dor de diminețile în care
te trezeai cu greu

iar eu te priveam cum te mișcai încet prin
camera mea
căutând vreun lucru anume
cu privirea ușor încețoșată de somn
și trupul firav atât de viu de real

dincolo de soare

urcăm și coborâm treptele bisericii
cu rucsacele grele în spinare
fețele noastre sunt prelungi transparente
cu cearcăne și pungi imense sub ochi
ne privim și parcă semănăm cu sfinții din icoane
zâmbim dar nu mai avem chef
de glume proaste

din turnul bisericii fotografiem clădirile orașului
suntem plini de praf și pânze de păianjen
se aude aproape ca un plâns
rugăciunea preotului
soarele luminează puternic turnul
de aici de sus oamenii se văd atât de mici că am
putea
sufla o singură dată peste străzi
și ar dispărea toți

este liniște
parcă ne auzim gândurile ca niște
viespi uriașe translucide

stai cu fruntea pe umărul meu
simt că te pot duce ușor dincolo de soare să îți
arăț
ferestrele deschise ploaia caldă de vară
marea noastră agitată
mama ta îmbrăcată în negru

ultima noapte

cât frig cât întuneric doamne
respir cu atâta teamă aerul rece

sunt ca un om gol pe stradă în miezul zilei
între noi au crescut orașe imense pustii și gropi
de gunoi
din gura mea întredeschisă ies doar icnete
nu mai recunosc vorbele
e atâta durere în mine
încât simt că aș putea crește în liniște
la piept o broască țestoasă

într-o gară

ne-am văzut prima dată într-o gară
era noapte
ai trecut prin spatele meu
știam că ești tu
te-am strigat te-ai întors
m-ai recunoscut
așa prăfuită și obosită cum eram
mi-ai luat mâinile în mâinile tale

ne-am privit câteva secunde
vroiam să te sărut
dar nu, m-am oprit
ce o să creadă dacă îl sărut așa
din prima

așteptam autobuzul să ne ducă
la cămin
se făcuse aproape unșpe
am început să vorbim și nu
ne mai oream

eu îți povesteam ce mult îmi plăcea
să mă joc cu băieții fotbal când eram
mică iar tu îmi povesteai febril
cât de bine te simțai
între fetițele care se jucau
în spatel blocului cu păpuși

virtual

îmi sunt așa de familiare vocile oamenilor
și totuși mă simt un inadaptat
privindu-i cu insistența mea bolnăvicioasă cum
trăiesc fiecare zi cu ușurința aceea
exasperantă

o lume închisă ca un gulag
fiecare trece prin fiecare
mesajele se adună de la o zi la alta
într-un loc virtual pe care
nimeni nu are curiozitatea să-l acceseze

închid ochii și îmi imaginez
că sunt un animal preistoric
desenat pe pereții unei peșteri
înghițit de privirea hipnotică
a unui șaman hidos

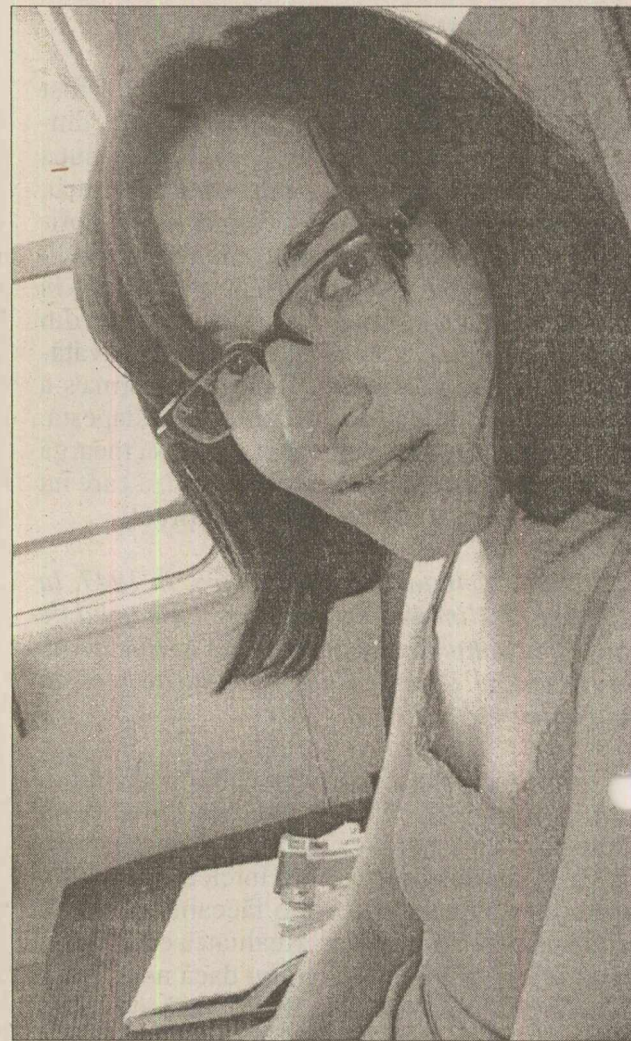
mă întreb cine are atâta îndârjire
că sapă de ani de zile în creierul meu
notează minuțios fiecare descoperire
într-un fișier imens
dar niciodată nu mă poate vedea

privesc lumea din colțul meu
și nu pot accepta
că ar trebui să existe undeva
un secret tulburător care
îmi poate schimba definitiv viața

ritualul

oare cât timp să fi stat acolo
cine îi va fi auzit gemetele și zbaterile
trupului mutilat
cine să-i fi udat cu puțină apă
buzele arse?
oare acestea sunt gândurile mele?

așa m-am întreb învârtindu-mă
în jurul camerei ca un hamster pe
roata lui

Ofelia Prodan s-a născut la Urziceni la 12
ianuarie 1976. A publicat numeroase poezii
în reviste literare. A debutat cu volumul
Elefantul din patul meu, apărut la Editura
Vinea în anul 2007 pentru care a obținut
două premii literare. A urmat **Cartea Mică**
(Ed. Brumar 2008), apreciat de Al. Cistele-
can pentru „consistența anxioasă a fondului
existențial și confesiv”.

un click puternic și mi-am simțit
chipul furat pentru o chestie idioată
de care totuși ameridienii se temeau

doar lumina neonului să-mi mai curgă
acum peste frunte
doar acum să aflu ce anume a trezit
la viață trupul meu vânăt întins pe gresie

mirosul de clor nu cauzează halucinații
cineva trebuie să fi făcut toate acestea
cu aceeași stăpânire și devoțiune
ca-ntr-un ritual al soarelui

în tot acest timp străluceam ca o statuie
incașă din aur
prin mine au trecut mii de pumnale
nu puteam să reacționez în niciun fel
ochii mei perfect imobili au văzut cu
groază cele de dincolo de lume

mă îndoiesc că acestea au fost
gândurile mele și totuși
de atunci în spatele casei s-a deschis
o groapă în care de câte ori privesc
ritualul se repetă întocmai

BEHEMOTH PE RAFTUL DENISEI

Cartea străină
Grete Tartler

D Behemoth, motanul negru vorbitor, mânător de pistoale, paharnic și jucător de șah, unul dintre cele mai expresive personaje ale romanului lui Bulgakov¹, a găsit o gazdă bună în pisica neagră, deja cunoscută emblemă a „Raftului Denisei”. Nu mă îndoiesc că această nouă traducere va fi un best-seller. Romanul *Maestrul și Margareta* poate fi citit acum, după mai bine de o jumătate de secol de când tema faustică relansată de el a îmbrăcat zeci de variante, și mai ales după ce autori ca Updike, Rushdie sau Rowling și-au vândut cărțile în milioane de exemplare, într-o nouă lumină. Nu numai că îl citim cu același entuziasm ca în anii când era considerat un fel de „material subversiv”, dar își dezvăluie noi valențe, își confirmă profețiile.

Satiră inegalabilă la adresa regimului sovietic, a cărui mască a rămas aceeași din 1928, când și-a început Bulgakov romanul, și până la căderea Cortinei de Fier (dar nici astăzi burocrăția din zonă nu se simte prea bine...), *Maestrul și Margareta*

a fost lucrat în trei versiuni, ultima încheiată abia după moartea lui Bulgakov, în 1940, de către nevasta acestuia. Fusesse primit cu entuziasm în lumea largă, dar n-a avut o soartă prea bună în țara unde a fost scris (chiar și acum un an muzeul Mihail Bulgakov a fost devastat de unii care se proclamau „anti-satanici”. Ciudat că Bulgakov mai poate fi privit acum ca „primejdios”).

Povestea stă sub semnul romantic al lunii pline, aceeași lună plină care a luminat vinerea crucificării lui Isus (din romanul despre Iisus și Pilat din Pont pe care Maestrul, „aruncat” la casa de nebuni, continua să îl scrie/vizeze cu îndârjire), și balul vrăjitoarelor, o capodoperă pe temă valpurigică, din care s-au inspirat numeroși scriitori și regizori (mă gândesc în primul rând la Wajda, Castorf și Roman Polansky). Această tentă romantică explică echilibrul între forța satirică a caricaturii (inclusiv la adresa „literaților” sovietici atei) și delicatețea vulnerabilă a „manuscrisului care nu arde”, între liniile negre ale

terorii și cele luminoase ale poeziei.

Între personajele de neuitat, Woland, „profesorul german” care face legătura cu Faust (Junker Voland) și care e însuși demonul al cărui nume nu trebuie rostit, Margareta, credincioasă iubită a Maestrului (al cărei model pare să fie fost însăși Elena Sergeevna, soția scriitorului, dar care e desigur replica personajului omonim din *Faust*), devenită vrăjitoare după ce se usese pe trup cu crema lui Azazello și conducând, în chip de regină, „balul vrăjitoarelor” (în aceeași noapte de vineri în care Pilat din Pont e tulburat de chinuitoare vise), Behemoth (creionat, se pare, după pisoiful Flyushka al autorului), Azazello, îngerul căzut care îi învață pe oameni arta împodobirii (și la femei, a machiajului...), Mihail Alexandrovici Berlioz, președintele Uniunii Scriitorilor sovietici (al cărui nume sugerează *Damnațiunea lui Faust* de Hector Berlioz)... acestea și multe altele „reale”, din plin ateism sovietic, își dau mâna cu personajele „imaginare” din romanul Maestrului (Pilat din Pont, Iisus, Matei, Iuda). Rezonanțele sunt recunoscutibile, tot așa cum între geografia moscovită și cea a Ierusalimului sunt vizibile voitele interferențe.

Ion Vartic face o interesantă analiză a decantării ficționale, a substituirii „magiei bolșevice” cu magia neagră și a lui Stalin cu Woland, a simbolisticii personajelor, nu în ultimul rând a construcției simfonice a romanului.

Traducerea lui Ion Covaci e fermecătoare, cuceritoare, nu doar exactă (și dotată cu note), ci și cu un aer foarte contemporan, neevitând cuvinte precum „devoalare” în loc de dezvăluire, „priponit” în loc de închis, „mutră de te apucau pandaliile”, „ud learcă”, „zărghit”, „tărtăcuță”, „ghiuj cretin”..., în fine, un limbaj argotic simpatic, actual și bine stăpânit, colorat uneori „oriental”, în contrapunct cu poezia misterului, necunoscutului, a tenebrei și furtunii, a iubirii (care totuși rotește sorii și stelele), cu muzica subiacentă textului. O apariție de zile mari, o lecție despre arta de a scrie care, iată, nu s-a stafidit în „repetitorium”.

¹ Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta*. Traducere din rusă de Ion Covaci. Postfață de Ion Vartic, Humanitas 2007

Correspondență din Paris

CINE ARE, SĂ-I TRĂIASCĂ...

M Nu demult a apărut în Franța volumul intitulat *No kid. Patruzeci de motive pentru a nu avea copii*. Autoarea, Corinne Maier, nu este la prima încercare de a etala în public idei și atitudini care șochează cititorul tradiționalist. Cartea ei *Bonjour paresse*, care revela inutilitatea efortului în marile societăți, chiar și în lumea liberală, a fost tradusă în 25 limbi și autoarea a fost numită de „New York Times” „eroina contraculturii franceze”.

În domeniul educației parentale, Corinne Maier nu poate fi acuzată nici de lipsă de experiență, nici de vreo frustrare pricinuită de absența maternității, pentru că ea este mama a doi copii, adolescenți în vârstă de 13 și 11 ani. Ceea ce încearcă autoarea, sub forma unui pamflet muiat în vitriol, este să spună pe față lucruri pe care, azi, multe femei le gândesc, în lumea dezvoltată economic. E drept că a face 10 sau 12 copii, pen-

ADRIAN IRVIN

tru ca, în urma epidemiilor sau a războaielor, să mai rămână în viață vreo 3 sau 4 care să poată cultiva un petec de pământ, moștenire familială, recompensați, de cele mai multe ori, printr-un venit de mizerie, corespunde, mai degrabă, unei structuri economice reprezentative pentru lumea a treia, decât unei societăți moderne.

Autoarea pamfletului regretă cu voce tare: „Astăzi, mi-e greu să-mi imaginez tot ce aș fi putut face dacă nu aș fi adus pe lume (copii). Am cu adevărat senzația că am două greutăți de 20 Kg, fiecare agățată la picioare”. Și enumeră, mai departe, „micile plăceri ale vieții” pe care un părinte e obligat să le abandoneze:

-să dormi o noapte întreagă (cel puțin în primele luni);

-să stai în pat până la amiază (greu, dacă nu imposibil până la opt ani);

-să decizi o ieșire la restaurant sau

cinema în ultimul moment;

-să te întorci seara acasă, după miezul nopții, ceea ce creează probleme cu persoana care păzește copiii;

-să voiajezi înspre alte destinații decât cele mai stupide, unde există plaja, marea și un club pentru copii;

-să pleci în vacanță în afara perioadei vacanțelor școlare (cel puțin când ai copii între 5 și 18 ani);

-să fumezi în fața copiilor, lucru considerat, astăzi, ca o adevărată „crimă împotriva umanității” etc., etc.

Însă toate aceste inconveniente sunt, în fond, numai mici neplăceri pe care, așa spune eu, le poți rezolva cu ușurință „moyennant finance”. Adevăratul regret pe care-l exprimă Corinne Maier este cel de a fi sacrificat, din cauza copiilor, o carieră strălucită, care i-ar fi adus, în afară de mijloace materiale substanțiale, satisfacția unei munci cu mult mai interesantă și o îndeplinire personală plină de mulțumiri. Exemplul personal pe care îl citează sunt cei treisprezece ani petrecuți într-un post neinteresant, în cadrul unei administrații, care însă îi permitea să revină devreme

acasă, pentru a se putea ocupa, fără presiunea muncii, de educația copiilor. Odată liberată de această covoadă, mulțumită succesului obținut de primul ei pamflet, – studiile aprofundate de psihologie pe care le-a scris mai întâi s-au vândut cu greu în numai câteva sute de exemplare – Corinne Maier are timpul și mijloacele de a reflecta la locul copilului în societatea noastră. Și constată că, pentru multe persoane, este „mai simplu să-ți proiectezi visurile pe copiii tăi, decât să te lupți pentru a le realiza”.

Desigur că această constatare este valabilă mai ales pentru femeile cu un potențial excepțional, cum este cazul autoarei pamfletului. Însă modul în care fiecare se realizează depinde în mod egal de această potențialitate și de maniera pe care fiecare o înțelege prin „a se realiza”. În orice caz, pentru Corinne Maier, „astăzi, sunt convinsă că secretul unei vieți reușite este, tocmai, de a ști să-ți ascuți dorințele personale”.

JUNGLA LITERARĂ DE LA BUCUREȘTI

Adrian Frățilă
Psaltirea de ziua a opta
Editura Nouă, poezie

Poetul și prozatorul Adrian Frățilă vine în literatură din lumea specială a experților în grafologie. Obișnuit să afle din scrisul altora toate gândurile lor, el știe că fiecare cuvânt este expus interpretării. Asta nu îl face reticent în exprimarea gândurilor, dar îi dă o binevenită exigență față de forma lor. Tema dominantă a volumului este cea mistică. O lirică psaltică în care Adrian Frățilă se dispersează de titluri ca și David însuși. Psalmii poetului sînt interogații la adresa unei divinități a cărei muțenie nu îl descurajează pe credincios și nici nu îl îndeamnă la ironii pe seama Necunoscutului. Adrian Frățilă este un autor cu imaginație puternică, personalitate accentuată și care își domină prin rigoare discursului sensibilitatea naturală – textul egal cu sine țintește drept spre gândul care-l generează.

Emil Dogaru
Norocosul teoretician,
Ed. Dominor, roman

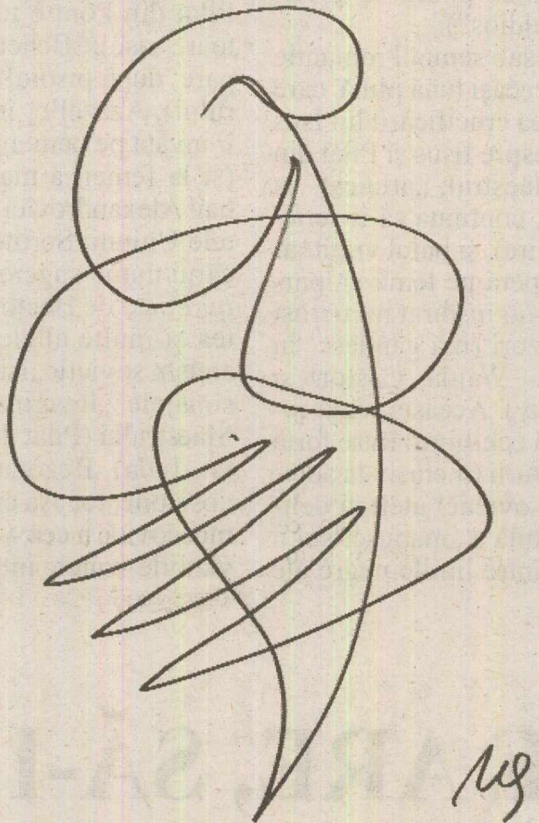
Aparent un roman autobiografic în două volume destul de groase, un calup de memorii degheitate scrie Emil Dogaru, debutant surprinzător la vârsta de 50 de ani. În realitate, volumele lui Emil Dogaru oscilează între romanul de factură tradițională, cu descrieri, dialog și narator la persoana I și articolul politic, social, economic chiar. Tentat de confesiune (primul volum se cheamă *Tentația confesiunii*), dar și teoretician autoproclamat autoironic drept „norocos”, Emil Dogaru lasă adesea pana romancierului în plin epic, luând condeiul ziaristului pentru a reflecta acid la cîte sînt în lumea contemporană și în țara noastră abia intrată în mileniul III. Persoană lucidă și analitică – a fost campion național de bridge și are studii tehnice –, romancierul nostru vrea să pună totul pe hîrtie, avînd condei sprinten și o vastă experiență existențială, viața relativ accidentată reieșind destul de clar din cele povestite sub aparența ficțiunii. Ușor de citit în ciuda întinderii, datat ca un jurnal, dar gros în pastă ca un roman, textul lui Emil Dogaru poate interesa și ca o cronică de actualitate.

Constantin Popa Venerus
Defileul cu sens unic
teatru

Prefața lui Mircea Ghițulescu și postfața lui Ion Cocora atestă clar talentul de dramaturg al doctorului Constantin Popa, al cărui supranume devenit renume: Venerus, arată folositoarea ramură din medicină în care activează. *Defileul cu sens unic* este un volum masiv, conține opt piese lungi, între care un scenariu radiofonic, două piese istorice despre Mihai Viteazul și respectiv Vlad Țepeș, piese despre dramaturgi și problematică teatrală, abordată din diferite perspective. Cea mai interesantă dintre drame este *Povestea Ursei Mari* în care personajele principale sînt Mihail Sebastian, fratele său, Benu, Camil Petrescu și Leny Caler, și actori și regizori între care Radu Beligan. Ar fi interesant de văzut ce actor va fi distribuit în rolul (mic de altfel) lui Radu Beligan. Constantin Popa Venerus are calitățile standard ale profesiei de dramaturg: replică fluentă, simțul poantei și al limbii, fantezie în crearea situațiilor. Are în plus o

HORIA GÂRBEA

mare iubire de teatru și dramaturgie potențată de o deosebită tenacitate. El scrie teatru în mod firesc, natural și continuu, așa cum pacienții săi își contactează bolile. Doctorul Popa îi poate vindeca de ale lor, dar pe sine de dramaturgie niciodată!

Allora Albulescu
Patimile pianinei
Editura Nouă, poezie

Pentru Allora Albulescu Serp, poetă din Pitești, unde animă o societate literară și predă limba română, amorul se suprapune cu scriitura: *Eram la gradul zero al amorului – A se citi al scriiturii!* Dar scriitura acestui volum, cel puțin, căci nu este primul al autoarei, nu e deloc la gradul zero, este una pasională, ramificată, deloc minimalist-tranzitivă. Cu toate acestea, cartea beneficiază de prefața entuziastă a unui prozator realist – Radu Aldulescu. Poeta, aflată în pragul găsirii unui drum personal în lirică, jură pe scrisul artist, capricios și cu volute boeme ca un bolero țîșnit dintr-o pianină de abanos. Una evident pătimașă, capricioasă și care, ca și autoarea, se trezește în fiecare dimineață în altă ficțiune. Allora Albulescu creează o poezie care vrea să ne protejeze de agresivitatea realului, să ne ducă *dincolo de ușile și ferestrele zăvorâte/ De teama BMW-urilor ieșite din minți*. Să observăm că adesea reușește.

Zeno Ghițulescu
Arcane, Heimlichkeiten
Editura Niculescu, poezie

Poetul se lasă pătruns de organicitatea cosmică, trecînd vămile aparențelor spre zările incandescente ale infinitului. Așa îl caracterizează Gh. Grigurcu pe bardul din Tîrgu-Mureș, care apare

acum cu o ediție bilingvă româno-germană (traducere de Ida Alexandrescu). Ce-i drept, poezia lui Zeno Ghițulescu este una a înălțării, a decolării spre Cosmos dintr-o combustie care îl urcă pe o scară de azur către ființe eterice. *Nu-l căutați pe poet la starea civilă! cere Zeno Ghițulescu și nici măcar sub epiderma sa*. Logosul este o categorie celestă care îl aburcă și pe autor în *ceruri tot mai suse* ca supt de o uriașă pompă de vid. Uneori această aspirație nu funcționează și poetul, închis în dubii carteziene, rămîne lîngă lucrurile mici și omenești, se *acoperă cu un pled crezînd că se va feri de frigul infinitului*. Aceste din urmă notații sînt cele mai convingătoare.

Ion Lazu, Ion Murgeanu
Himera Liteaturii
Ed. Curtea Veche, memorialistică

Doi autori născuți în același an, în 1940 își povestesc amintirile într-un lung episolar. Unul e prozator, altul poet, experiențele lor în viață și existență au fost oarecum similare, începînd cu faptul că au „prins” complet războiul și perioada comunistă din România, fără a avea măcar privilegiul de a trăi copilăria în libertate. Cariera lor literară, începută în anii '60, le oferă prilejul unor amintiri destul de crîncene, dar și amuzante uneori, în care se regălesc nume mari sau uitate, de bună sau de tristă amintire. Toate intră în „dulcea și patetica junglă literară de la București”, partea cea mai atractivă a cărții, cel puțin pentru cei familiarizați cu fiarele și maimuțoi din numita junglă. Ion Murgeanu și Ion Lazu sînt niște scriitori tocmai buni de-a fi cronicarii lumii liteare prin care au trecut, pentru că sînt observatori atenți și niște comentatori plini de vervă.

Daniela Sitar Tăut
Estetica Donjuanismului -
O analiză a fenomenului autohton
Editura Princeps Edit, eseu

Teza de doctorat a doamnei Daniela Sitar Tăut cu titlul seducător de mai sus a fost urmată de *Avatarurile Seducătorului – Ipostaze ale donjuanismului în literatura universală*, apărută la Editura Risoprint din Cluj. În total peste 700 de pagini în care autoarea, redactor la *Nord Literar*, întoarce pe toate fețele Don Juanii de București și de aiurea, pe cei de provincie, ca și pe cei din metropole, trecînd de la Tirso de Molina la N. Breban și de la I.M. Bujoreanu la Carlo Goldoni, fără a uita de ipostaza feminină: Dona Juana a lui Radu Stanca. Puțini autori l-au ocolit pe Don Juan, de la primii seducători pînă la cei recentii despre care Daniela Sitar Tăut scrie cu erudiție și competență, cu seriozitate. O listă de filme despre Don Juan citată de autoare cuprinde cîteva zeci de producții de la 1898 pînă în 1998. Daniela Sitar Tăut nu îl uită pe Mazilu, cu memorabila lui piesă *Don Juan moare ca toți ceilalți*, ajunge chiar la poeme de Nicolae Tzone, un Don Juan de Giurgiu, cum știm. Totuși îi scapă din bibliografia teatrală Mircea M. Ionescu cu hibridul său donjuanesc *Dona Quijota*, ba chiar și *Don Juan și Ceilalți* de Lucia Verona. Nobody's perfect!

TEATRU, ROMAN SAU CINEMA?

Teatru

MIRCEA GHIȚULESCU

Sub aparența de sobrietate, urmă, poate, a unei cariere diplomatice întrerupte, Eugen Șerbănescu are un umor nebun combinat cu reprezentări nevrotice ale lumii. O dovedește *Pluta pe spate*, publicată în 2006, dar scrisă, după o sumară expertiză, înainte de 1990. Deși cosmetizată cu atenție, comedia (care, așa cum îi stă bine unei comedii, ascunde drame latente) păstrează umbra modelelor vremii, mai ales a lui Tudor Popescu care, la rândul lui, era un discipol fervent al lui Mihail Sebastian. Directorul liceului din *Pluta pe spate* (Pavelescu) seamănă cu Duducel, directorul fabricii de lenjerie intimă pentru femei din *Paradis de ocazie*. Duducel se străduia să îi pună pe subalterni în contact cu maietica socratică. Pavelescu le semnalcăză metafizica. Insolitarea unei realități meschine cu momente lirice de superioară trăire, cum ar fi muzica lui Chopin, tot de la Tudor Popescu se trage. Să fie la mijloc și frustrările unei cariere didactice obligatorii, cum era pe vremuri, când absolvenții universităților erau trimiși cu de-a sila în învățământ? Tot ce se poate, pentru că autorul cunoaște foarte bine mediul școlar, încât își permite să îl satirizeze cu competență. Treptat, satira derapează în dramă sentimentală. Un isător din specia lui Mihail Sebastian, profesorul de geografie Domițian Popescu (capabil să vorbească elevilor cu har despre locuri de pe glob pe care nu le-a văzut niciodată, asemenea lui Bogoiu din *Jocul de-a vacanța*, ce relatează călătoriile sale imaginare la cârma unui vas sau, la fel de bine, lui Andronic, profesorul de istorie care însuflețește lecțiile despre Alexandru Macedon), câștigă o bursă de documentare

pentru Machu Pichu, străvechiul oraș al incașilor. Motiv ca Iulia, soția lui, să devină o virtuală Penelopă asaltată de pețitori. Dar noul Ulisse nici nu apucă să plece în expediție pentru că, spre deosebire de surata ei din antichitate, soția lui îl acceptă pe primul venit, Octav, botanist și prietenul familiei. Sunt reușite laitmotive ale comicului de bloc (Roby, adică robinetul care păcăne, Omul cu vermorelul care face deratizarea) sau din afara lui (elevul supradotat Stoleru ce recomandă pentru orice afecțiune "pluta pe spate" - expresie plasată în cele mai concupiscente contexte). De aceeași tehnică a refrenului comic ține și folosirea, pe toată suprafața scenariului, a ticurilor verbale, cele mai multe preluate din limba de lemn a totalitarismului. Viața la școală, cu dascăli încremeniți în formule mecanice, viața la bloc cu vecini abuzivi care pretind deschidere totală în numele traiului în comun, sunt două dintre temele care alcătuiesc crusta satirică a piesei pe care Eugen Șerbănescu o creează tocmai pentru a o îndepărta din loc în loc, lăsând să se întrezărească drama latentă. Și nu doar drama, ci și nevroza, pentru că suntem introduși într-o lume de nevrotici cu acte în regulă trecuți cu toții pe la balamuc. Singura alinare este muzica lui Chopin, care apare el însuși ca personaj - poate încă unul scăpat din ospiciu.

Suprasofisticată (jumătate *science fiction*, un sfert parabolă, în rest comedie absurdă, cu un suprafinal care ne lămurește că nu a fost decât repetiția unui spectacol nupțial), *Cruciada fermoarelor* nu mai lucrează cu personaje, ci cu semiautomate ce trăiesc în vecinătatea unor automate și tonomate debitând sloganuri repetitive și des-

compun cuvintele, fiind mult mai departe de Mihail Sebastian decât ne-am fi putut închipui și foarte aproape de Ionesco: «**Monoceros**: ... la antipozi a izbucnit o epidemie de gripă, de grupă și de grup. Autoritățile încearcă să o înăbușe în sânge... **Peia**: Înăbușiți, înăbușiți, vă mai rămâne totdeauna ceva de înăbușit. **Meda**: În afară de vocale. Nu înăbușiți vocalele... A, E, I, O, U. Aceste cinci vocale ne vor fi meru da-toare. Mai bine fixați-le în centuri de siguranță...". Efectul, ca și la Ionesco, este totodată straniu și comic. Treptat, controlul logic se pierde și replicile cad în delir verbal: "**Monoceros**: Fiecare dintre noi are un mecanism monitor... Mentor... Monetar fin..." Replicile intersectate dintre perechile ce participă la concursul de dans, mai apoi la o nuntă seamănă perfect cu dialogurile familiilor Smith și Martin din *Cântăreața cheală*. O „pendulă cu cadran alb fără limbi și fără ore" vine hăt de departe, tocmai din *Ceasornicării Taus* de Gellu Naum. Treptat, avalanșa de replici absurde își pierde interesul și scenariul începe să bată pasul pe loc. În partea a doua autorul părăsește absurdul pentru un realism comun: Ana Maria care citește pe o bancă în parc lângă o cabină telefonică este o fată din provincie venită în capitală să facă planorism, sportul cel mai apropiat de zborul pur. Ea îl atrage pe Deleb spre umanizare. Roboții Monoceros, Aldebaran, Antares Peia, Meda și Irma vor încerca și ei să îndepărteze „costumele de roboți" după o scurtă *cruciadă a fermoarelor* dar fermoarele lor sunt blocate. În final aflăm că un grup de șase roboți a fost trimis în misiune să transforme oamenii în mecanisme, dar rezultatul este invers pentru că unul dintre mecanisme s-a transformat în om. Deși om chibzuit și pragmatic, care își pune opera la adăpost transformând romanele în piese de teatru și pe acestea în scenarii de film, punctul de pornire este liric, sentimental și binevoitor. Mesajul final este „să planăm împreună". Amintirile vin din neant în *Sonată pentru saxofon și Eva*. Atât

pentru că Eva este femeia fatală care bân-tuie memoria lui Eugen Șerbănescu, cât și pentru că feminitatea în viziunea sa nu poate avea decât forme memoriale și fantasmatic. Saxofonul este luat, firește, de la fostul președinte al SUA, Bill Clinton, rămas celebru prin partidele de sex oral din Biroul oval cu Monica Lewinski. Piesa este precedată de o uvertură în care autorul concentrează ideea piesei într-o schiță succintă ce recomandă un prozator laconic, asemenea lui Caragiale. Un tânăr pleacă în armată și vrea să-și lase iubita celui mai bun prieten. Să primească sau nu? Un om de stat cu misiune în insula Creta este căutat insistent de Eva Ionescu, care îl iubește după imaginile de la televizor. Evident, mesajul este "nu lăsa iubita unui prieten". Deși, adăugăm noi, dacă o faci ai avantajul că știi pe mâna cui o lași. Pare că cele trei piese de teatru ale lui Eugen Șerbănescu sunt scrise de autori diferiți: *Pluta pe spate* este a admiratorului de modele, *Despre saxofon și Eva* a bărbatului înșelat, iar *Cruciada fermoarelor* a omului reflexiv. Celelalte creații literare sunt ale cincestului obsedat de aceeași femeie fatală, Eva sau Milena. În *De ce a ucis-o Shakespeare pe Ofelia* („copyright înregistrat și certificat de Biblioteca Congresului SUA, 1999", pentru că, asemenea orgolioșilor de talia lui Camil Petrescu, deponent al opului filozofic *Doctrina substanței* la Biblioteca Vatican, Eugen Șerbănescu nu se poate imagina fără posteritate) prinde un fragment anume selecționat cu puțin înainte de căderea lui Ceaușescu în care descrie abuzuri ale Securității greu de imaginat chiar pe vremea lui Dej. În mod sigur, mai înainte a fost un roman, pentru că proiecțiile în trecut, viitor și virtual ce caracterizează stilul acestui autor inteligent, orgolios și hipersensibil sunt meru prezente.

Cinema

SCRIITORI ÎN OGLINZILE FILMULUI

CĂLIN STĂNCULESCU

Recenta ceremonie de acordare a premiilor BestFilm-Fest, unde a fost expus public trofeul Palme d'Or, obținut de Cristian Mungiu la Cannes, a cuprins și prezentarea unor viitoare premiere ale anului în curs.

Două filme sunt semnate de același merituos și tânăr cineast Marian Baciu și sunt dedicate scriitorilor.

După '90 puțini scriitori s-au bucurat de atenția cineastilor. Și atunci când au fost rememorați, comemorați, ilustrați rezultatele au fost mai degrabă dezamăgitoare. Îmi vin în memorie doar câteva titluri demne de reținut *Apocalipsa după Cioran* de Stere Gulca și Gabriel Liiceanu, *Mircea Eliade și redescoperirea sacrului* de Paul Barbăneagră, filmele lui Laurențiu Damian dedicate lui Eminescu și Blaga sau cel al lui Nicolae Cabel, *Bacovia, poemul de mâine*.

Marian Baciu atacă cu inspirație biografia, arta poetică și opera a doi mari poeți: Nichita Stănescu și Gellu Naum.

Filmul *Nichita Stănescu* îl are drept călăuză pe poetul Florin Iaru, de altfel, un împătimit de cinema. Primul interviu al ultimei soții a poetului, Dora, evocă întâlnirile esențiale cu autorul *Necuvintelor*. Alți prieteni privilegiați ai generozității autorului celor *11 elegii* sunt Gabriela Melinescu, Nicolae Breban, Johnny Răducanu, Adam Puslojic sau Srba Ignatovic. Din mărturiile montate de cineast transparent (din păcate, puține) lumini și umbre ale atelierului de creație locuit de fărurul celei mai originale lirici românești de după al Doilea Război Mondial. De asemenea, Marian

Baciu valorifică excelent un fragment din filmul lui Radu Igașzag, *Tocirea*, inspirată viziune a obsesiilor militariste ale lui Nichita Stănescu.

Scenariul semnat de regretatul Alexandru Condeescu și Traian Coșovei propune regizorului linii de forță ce permit spectatorului sesizarea câtorva din elementele cheie ale liricii stănesciene: inefabila conciliere a lirismului cu un original și propriu sistem filozofic, barocul conceptual, simbolistica distributivă, bogatul fond alegoric și metaforic sau preferința pentru imagini șoc. Filmul lui Marian Baciu capătă densitate și profunzime, atribute ce-l recomandă unei difuzări mai generoase fie la posturile de televiziune, unde se înmulțesc atentatele împotriva limbii române, fie, de ce nu, chiar în școli.

Al doilea film, cel dedicat lui Gellu Naum *Orbirea voluntară*, mi se pare a fi mai împlinit și asta nu datorită unei prezențe sporite a autorului evocat pe ecran sau a mai multor martori solicitați, îndreptățiți sau nu, pentru rememorairea universului poetic al „ultimului suprarrealist".

Gellu Naum comunică prin prezența și discursul lui poetic acca apropiere de forțele subconștientului, de autentică metafizică a transmiterii ideii lirice. Opera lui Naum se oglindește în magnetismul înregistrat de cei apropiați și nu sunt puțini, de la Andrei Șerban, Gheorghe Dinică, Marin Moraru la Simona Popescu, Iulia Blaga, Ada Milea, la Dan Stanciu, Ion Pop, Ioana Părvulescu, Ștefan Niculescu, Oskar Pastior sau Herta Muller. Imagini din interioarele

ce l-au găzduit pe poet, fotografii de tinerețe, manuscrise, fragmente din experiențe ezoterice completează un puzzle fascinant, din care transpare nealterată forța personalității creatoare, sugerate într-un viu și dinamic limbaj cinematografic. Gesturi și cuvinte, imagini din atelierul poetic și fragmente din universul casnic sunt inspirat montate pentru a ne oferi un portret tușant și seducător.

Reluarea acestui film în proiecții publice poate confirma cu certitudine vocea unui autentic cineast capabil să scormonească în profunzimile artei poetice pentru a le comunica nealterate spectatorilor, cred, dezabuzați de proza prezentului.

După cum vedem, și istoriile filmului românesc consemnează realitățile, poetul, arta sa, atelierul liric de creație nu au avut parte de multe șanse de afirmare, fie pe micul ecran, fie pe cel mare.

Nici filmele de ficțiune n-au fost prea generoase cu scriitorii, doar Emil Loteanu sau Nicolae Mărgineanu încumetându-se să aducă pe marile ecrane figurile lui Eminescu sau Creangă.

Dar mă gândesc la proiectele neîmplinite a doi mari regizori, unul dedicat lui Eminescu de către Cătălina Buzoianu, proiect rămas din nefericire în paginile unei cărți, și la proiectul regizorului Mircea Daniluc dedicat marelui poet latin Ovidiu în anii exilului său la Pontul Euxin, proiect stopat în primii ani ai tranziției noastre extrem de durabile și originale.

Filmele lui Marian Baciu dedicate lui Nichita Stănescu și Gellu Naum rămân două exemplare opere de documentarist, menite a avea o cât mai mare audiență.

EMINESCU DUPĂ EMINESCU

ADRIAN POPESCU

Ca în fiecare an, Eminescu a fost sărbătorit cu mai mult sau mai puțin fast, în întreaga țară. Principalul eveniment, mediatizat cu predilecție, a fost, acum, tipărirea *Caietelor*, cele 12 volume, din manuscrisele eminesciene, apărute prin grija lui Eugen Simion, volume lansate la Academie. Botoșaniul, unde am fost prezent, a acordat cel de al XVII-lea Premiu național de poezie pentru Opera Omnia lui Mircea Dinescu, preferat lui Ion Mircea, Nicolae Prelipceanu, Cristian Simionescu, Norei Iuga, nominalizată din această ediție. Să sperăm că, până la încheierea celei de a XX-ea ediții, cei numiți vor primi, pe bună dreptate, râvnitul premiu. Apoi competiția va continua, ne asigură Gellu Dorian, care, împreună cu regretatul Laurențiu Ulici, a avut fericita idee de a institui o distincție prestigioasă pentru poezii români. A fost oare acest an unul deosebit în ce privește cinstirea poetului prin excelență? Poate doar volumul lui Iulian Costache, recomandat de Nicolae Manolescu, o carte de studii temeinice asupra istoriei receptării lui Eminescu în România, asupra „negocierii unei imagini” să fi marcat un plus exegetic, o altă

privire dezinhbată, extrem-actuală asupra lui Eminescu, în rest mari surprize nu cred că am avut. Da, nu au mai fost șocați unii cititori ca în anul trecut, cu versurile licențioase ale poetului, publicate de unele ziare. Nici anchetele făcute pe stradă, de posturile de tv., sondajele nu au dat prea bine de 15 ianuarie, puțini români mai știu pe de rost poezii din autorul *Luceafărului*. Mai mult, unii, tot prin cotidiene, comentează acum lipsa de ecou, chipurile, european a celui născut la Ipotești. Se plâng de nereușita în general a traducerilor, de slaba circulația a scrierilor eminesciene în spațiul culturii universale, nu așa cum ar merita ele. Totuși, se uită prea ușor, cred traducerile izbutite ale Rosei Del Conte, în italiană, sau tălmăcirea inspirată a adolescentului genialoid Corneliu M Popescu. E prea puțin? Un efort mai sistematic ar merita traducerea sa, din partea tinerei generații, dacă tot ne plângem de lipsa de ecou major, dar momentul Eminescu nu interesează, se pare, prea mult azi. Mai mult, un tânăr autor, Răzvan Rădulescu, în „Cotidianul” din 19 ianuarie, 2008, crede chiar că poezia lui Eminescu este doar una subsumabilă

epocii, „datată și neinteresantă”, cu foarte rare străluciri de geniu creator. O eroare, sunt sigur, de percepție estetică, venită din partea unui prea mare iubitor de contemporaneitate strictă, care-și uită rădăcinile, sau le neagă, un om care crede că lumea literară începe după 2000. Opinia echilibrată a universitarului ieșean Al. Călinescu, tot acolo, ne îndemna la prețuirea poetului, pe temeiul însușirilor lui reale, nu la mitizarea sa, dar cine să asculte o judecată de bun-simț, competentă, când scandalul, singurul, atrage o parte a cititorilor de ziare, satisfăcuți că, iată, se poate demola cu cruzime orice.

Limba română îi datorează lui Eminescu modernitatea, dobândirea nuanțelor sufletești infinitezimale, deschiderea spre arhetipal, proiecția cosmică, idealitatea, muzicalitatea, alte o mie de însușiri fără de care am fi fost numai niște inși primari, elementari, lipsiți de gustul și aura liricii metafizice.

Eminescu rămâne un model de vizionar romantic, romantic târziu, e drept, dar e imposibil să-l raportezi doar unui curent, unui segment strict istoric, de istorie literară, unui capitol închis cu deferență și indiferență, care să nu ne mai spună nimic în era internetului, a blogurilor, a tuturor relativismelor. Eminescu nu e un mit doar, e o putere a spiritului creator, un autor care a hrănit sufletește

generații de poeți români, de la Blaga sau Arghezi la Doinaș, cu altitudinea sa, a definit identitatea unui popor, al nostru, bun, rău, popor care are instincul sănătos să-l cinstească, oficial măcar de două ori pe an, la aniversare și la comemorare, să-l citească, poate naiv, printr-o grilă romantică sau neo sau didactică, uneori, dar și prin una adecvată, proaspătă, oricum, să nu-l neghe sau să-l minimalizeze, pentru că astfel s-ar desființa pe sine însuși... Nu vreau recitaluri școlărești, ci interpretări credibile, nici doar romanțe după versurile sale, desigur, dar simt că avem ce prețui sau descoperi la Botoșani sau la Ipotești, la Cernăuți sau la Blaj, la Viena sau la Berlin, ceva care ține de ființa noastră. Nu trebuie anexați politic nici poetul, nici opera lui, nici considerat Eminescu un autor mediu de serie romantică, un gazetar pătimăș doar, ci mult mai mult, o expresie miraculoasă a pământului și a cerului înstelat de aici. O cale a noastră spre universalitate, pe care nu o vedem în amploarea sa, preocupați de a fi „la zi”. Ora astrală a creației nu coincide mereu cu ora cotidiană, o depășește, chiar dacă o străbate.

SĂRĂCIE CU PAIETE ȘI SCLIPICI

Primul lucru care îți sare în ochi când te uiți ceva mai multă vreme la „cutia cu maimuțe” este sărăcia. Dar o sărăcie cu ștaif. De lux. Pentru că nimic pe lumea asta nu fură mai mult ochii decât televiziunea. Ea îmbracă în veșminte cu paiete și sclipici pauperitatea pe toate palierele ei: socială, politică, morală, intelectuală, financiară. Pentru că la televizor nu contează ce spui, cum spui, ce susții, ce impui, ce transmiți. Important e să apară. Ori să apară.

Dacă, proști cum eram, am crezut că televiziunea înseamnă informații plus imagini, televiziunile noastre ne-au scos din cap așa ceva. Fundamental, televiziunile noastre sunt vorbe și foarte puține sau cam aceleași imagini. Cu unii dintre anonimi care însoțesc de exemplu știrile despre legi, statistici, barometre de opinie (ceva de „masă”, așadar) m-am și împrietenit, apar ca ilustrații ale materialelor precum Andreca Esca la „Știri”, seară de seară: „uite-i p-ăia doi adolescenți de la Romană” – înseamnă că-i vorba de ceva legat de tineri, iar mămăițele cu sacoșele, filmate din spate, au devenit simbolul televizoristic pentru „calitatea vieții”, scumpiri, pensii, criza de medicamente sau „Noi în Europa”. L-am văzut acum – în plin scandal post „Cupa Davis” – de atâtea ori pe Ilie Năstase ieșind, împreună cu soția, dintr-un hotel încât am strania senzația că familia Năstase asta face tot timpul: iese din hotel, face doi pași și se întoarce spre a ieși. Iarăși. Și iarăși. Și iarăși. Cam la fel se întâmplă și la știri: același personaj dă aceleași declarații, în același loc la toate posturile. După cum aceiași mascați forțează aceleași uși, în aceleași maghernite prin care zburătăcesc aceleași personaje. Nu numai imaginile sunt sărăcuțe. Uneori chiar și cuvintele. Toate posturile de televiziune la care m-am uitat eu marți, 12 februarie a.c.,

CONSTANTIN STAN

au avut o știre ce conținea cuvântul „carambol”. Toooooate! Ceea ce vrea să însemne că biroul de presă al Poliției este deștept de îndată ce furnizează informații ce vor fi înghițite pe negândite de și mai deșteptii jurnaliști. Cu puțină istețime și bazându-se pe sărăcia din televiziuni, oricine poate transmite orice mesaj vrea, cum vrea și pentru cine vrea el. Dacă presa scrisă primește dosare gata făcute, transmise publicului ca anchete redacționale, televiziunile primesc casete cu materiale numai bune de dat imediat pe post. Misterul casetelor primite și difuzate, cu eroii de desene animate Remeș și Mureșan, nu a fost risipit nici acum: cine le-o fi filmat, cine le-o fi dat nu se știe și, probabil, nici nu se va mai afla. Nu știu dacă e vorba de delăsare sau de intenție, dar sub covorul peticit al lumii românești s-au pitit și se mai pitesc multe gunoaie!

Cel mai bine se vede însă această sărăcie lucie a televiziunilor noastre când e vorba de personajele care ne bântuie casele prin intermediul ecranului. Pe Teo Trandafir o poți vedea, acum, la trei televiziuni deodată (cele două la care a fost fi redifuzată emisiunile, iar cea la care e acum și le furnizează ca pe noutăți într-un „format și o nouă prezentare”). Silviu Prigoană doar la rubrica Meteo nu a vorbit până acum, în rest îl poți vedea tot așa, live și în reluare, pe câte patru-cinci posturi, la fel pe Ana Maria Prodan. Ce să mai vorbesc de obsesia națională numită Gigi Becali! În sărăcie de invitați, realizatorii de emisiuni își invită colegii de redacție sau de la alte posturi, astfel încât nu mai știi dacă ești la emisiunea lui Oreste cu Oreste sau la emisiunea cuiva care-l are pe Oreste invitat. Două psiholoage bântuie și ele pe la toate televiziunile, chiar dacă una dintre ele are acum propria emisiune, și își dau cu părerea pentru că,

nu-i așa, oriunde există o problemă există și o problemă de ordin psihic!

Din păcate, în acest lanț de aceleași figuri care spun aceleași lucruri s-au angrenat și câțiva oameni altfel onorabili. L-am prețuit și-l prețuiesc pe Tudor Octavian ca scriitor și publicist, dar vreau să-i spun că a ajuns pe cum reclama de pe Giulești de pe vremuri „Nicio masă fără pește oceanic”, adică „Nicio dezbateră fără Tudor Octavian”. Grațioasa și telegenica Andreca Pora e și ea mereu acolo, oriunde și oricând cineva trebuie să își dea cu părerea, cu o consecvență care mă face să regret că am fost cândva adeptul emancipării femeii. În aceeași categorie, care face viața monotona, plictisitoare, lipsită de curiozitate, infirmând condiția primă a televiziunii – diversitatea de imagini – se înscriu Cornel Nistorescu, Cristian Tudor Popescu, George Pruteanu. Doar văzându-i, știi ce vor avea de spus, ceea ce omenește e de înțeles: câte idei poate avea un om într-o viață?! Marin Preda spunea că te poți considera fericit dacă ai una.

Dar sărăcia merge mână în mână cu lustrul minciunii. Cei mai mulți dintre cei prezenți la toate dezbaterile, la toate telegazetarile, la toate comentariile unor fapte au contracte ferme cu respectivele televiziuni, ceea ce îi obligă să execute ca în armată – întocmai și la timp – ordinul primit. Nu aici e minciuna. Este dreptul oricărui post să își aleagă colaboratorii, să cultive anumite personalități. Minciuna e că ei ne sunt livrați ca analiști obiectivi, imparțiali, datori să ne lumineze, purtători în spate ai poverii numite lumea românească. Și singurii deținători ai adevărului din societatea noastră. Transmițându-ne aceiași și aceiași mesaj seară de seară, ci nu mai jurnalism ci propagandă!

MOTORUL CU COMPULSIUNE (O MODERNITATE DEPĂȘITĂ)

Politica lui
Bartleby

P

BOGDAN GHIU

Realitatea TV și-a găsit Cauza: *abolirea taxei auto*. Organizează o caravană, a lansat o petiție, strânge semnături la nivel național, a fost scos din nou de la cutie, asemenea lui Nosferatu, și Andrei Gheorghe. Măcar programe speciale să facă dacă cele ordinare nu-i prea mai reușesc...

Este clar că aici este vorba de interese private deghizate în interes public.

Dar cât de *civică* este o cauză precum necesitatea de a abolii taxa auto? Deloc.

Inițiativa Realității TV este, prin urmare, o parodie periculoasă de revoltă civică.

Printre drepturile omului există și cel referitor la *libertatea de mișcare*. Dar când libertatea de mișcare a unora împiedică libertatea de mișcare a altora, a celorlalți, dreptul cu pricina se cheamă că a devenit abuziv.

A avea mașină, a-ți cumpăra automobil personal a ajuns să fie considerat un apanaj natural, a devenit un automatism nejustificat.

Dar mașina nu este totuna cu locuința, de pildă, sau cu dreptul la educație. A avea automobil personal nu reprezintă

un drept obligatoriu, ci a devenit o simplă inerție mimetică. Și contraproductivă.

Din facilitate, din surplus de libertate, din produs derivat și din instrument al *modernității*, faptul tot mai comun de a avea automobil personal a ajuns să se întoarcă împotriva libertății de mișcare și împotriva modernității înseși. A mai vrea să ai, azi, propria mașină este un gest deja anacronic și retrograd: *anti-modern*.

Adevărata luptă civică pe care ar trebui s-o purtăm, în sensul unei adevărate modernități, al unei modernizări *actuale*, nu *depășite*, ar fi lupta pentru *transporturile publice* și pentru un spațiu public divers și protejat.

Doar pentru așa ceva se poate organiza justificat, civic justificat, în momentul de față, o campanie națională, o listă de semnături.

Cutez să afirm că a susține abolirea taxei auto, pentru ca viața să devină cu adevărat imposibilă, nu echivalează, desigur, dar se înscrie pe aceeași linie, prea dreaptă, cu a cere abolirea pedepsei cu moartea. Utilizarea automobilului per-

sonal produce, în România, efecte *anti-democratice*.

Nu acesta e viitorul! Și, pentru că în astfel de chestiuni prin definiție nu poate să existe *arbitraj*, propun, pentru a da și eu o mână de ajutor la derizoriul galopant al sferei publice maimuțarite de către media, să PARIEM.

Hai-deți să punem pariu că americanizarea aceasta automobilistică deșănțată, irațională, este anti-modernă, și că viitorul imediat o va condamna, va rîde de ea și de noi. Este profund *non-pragmatic* să ai, azi, mașină. Noi nu avem nici distanțele, nici mobilitatea, dar nici drumurile publice din America.

Taxa auto ar trebui să devină scandalos de prohibitivă, iar banii colectați astfel să fie investiți în dezvoltarea imediată a transportului public și pentru protejarea spațiului urban, pentru creșterea calității vieții în mediul urban (unicul, universal dominant).

Lupte de interese și afît: prin taxa auto, guvernul României face (probabil) jocul unor *macrointerese europene*. Mobilizîndu-se pentru abolirea acestei taxe, media (Realitatea TV) face (pro-

tabil), la rîndul ei, jocul unor *macrointerese naționale* sau al altor macrointerese la fel de europene, mondiale chiar, dar neinstituționalizate politic.

Dar adevăratul interes comun, public, nu este aici. Conflictul de macrointerese Guvern/Realitatea nu reprezintă, ci se întoarce împotriva adevăratelor interese comune, publice.

Am ajuns în situația cînd un *drept derivat* se întoarce împotriva unor *drepturi fundamentale*, inclusiv împotriva dreptului fundamental din care derivă el însuși.

Realitatea TV și mass-media în general, dacă pretind să lumineze poporul, dacă se consideră campioanele apărării interesului public și ale modernizării României, despre *aceste lucruri* ar trebui să discute.

A susține o modernitate anacronică, depășită, înseamnă a a fi anti-modern. Adevărata modernitate actuală se află în cu totul parte, pe cu totul altă direcție, iar faptul că pe micile noastre ecrane ca încă nici nu mijeste adaugă o nouă piatră de moară la dosarul de plumb al responsabilității mediatică.

Punem pariu că așa stau lucrurile?

Politica la zi

OBSESIA LUI UNU

BOGDAN TEODORESCU

D

Dacă încercăm să abordăm nepolemice întreaga evoluție românească de după decembrie 2004 vom constata, renunțând la toate artificiile și forțările și excesele verbale, că putem reduce întreaga istorie la o singură idee: obsesia lui unu. Nevoia lui Traian Băsescu de a deține singur toate pârghiile puterii. Nu intenționez să fac nici psihanaliza personajului, nici să-l compar cu ilustre exemple anterioare din plin cercetate de literatura de specialitate, nici să-l caricaturizez în vreun fel. Traian Băsescu nu a reușit niciodată în întreaga sa carieră politică să împartă puterea cu cineva. Și, oricât pare de ciudat, această deviere de la idelul democratic i-a adus susținerea populară și imaginea pozitivă din prezent. De ce? Fiindcă nici cetățeanul mediu al republicii nu agreează, de fapt, modelul democratic, modelul pluripartinic, modelul

parlamentar, modelul consensului și coabitării. Toate acestea i se par neproductive, inutile și consumatoare de timp și bani. Multe chipuri, multe voci, multe păreri, multe interese, multe controverse, multă încetineală, multă cheltuială, mult dezinteres, multă ineficiență. Toate aceste imagini au fost atârinate de ani de zile instituțiilor democrației. Iar sondajele ne arată cât de puternic s-a depărtat majoritatea de aceste instituții. Demersul lui Traian Băsescu din cei trei ani de mandat a fost acela de a îngropa definitiv Parlamentul, partidele, instituțiile de reglementare, chiar și media ca ansamblu, persoanele publice... În fiecare zi, zoziele la care se referea săptămîna trecută sunt mutate de pe un chip pe altul, de pe o siglă pe alta, de pe un articol de constituție pe altul cu un singur scop. Încheierea contraturilor dintre cetățean și respectivele

instituții și mai ales respectivele idei care stau în spatele lor. De ce face acest lucru? Fiindcă vrea puterea de unul singur... Cum o să o obțină? A și anunțat cum. Campania electorală a anilor 2008-2009 va fi dublată de o campanie pentru modificarea constituției, astfel încât România să fie dintr-o republică parlamentară una prezidențială. Până acum, Traian Băsescu a cerut românilor primăria, apoi primăria și consiliul, apoi președinția, apoi din nou președinția împotriva celor 322, acum va cere parlamentul, guvernul, președinția și o nouă constituție care să i le subordoneze pe toate. Pe ce se va baza această cerere? Pe lehamitea indusă în ultimii trei ani față de actuala Constituție – pe care nu o știe nimeni exact, dar în care se împiedică toată lumea –, pe saturația față de dezordinea din clasa politică, pe incapacitatea partidelor de opoziție

de a se opune, pe jocul murdar al DNA care îi acuză la pachet doar pe dușmanii lui Traian Băsescu, pe obediința servilă a unor intelectuali care speră la premii, funcții și stipendii, pe incapacitatea guvernelor de a oferi soluții și proiecții serioase la problemele locale și globale. Și lista ar putea continua... Când Băsescu blochează numirile de miniștri o face pentru a demonstra că sistemul nu merge. Desigur, din acest joc poate pierde și el niște voturi. Dar incoerența adversarilor săi îi face pe aceștia să piardă mult mai mult. Și anume credibilitatea. Victoria lui Traian Băsescu de acum s-ar putea numi credința cetățenilor că mecanismul democratic nu îi mai servește, deci se poate renunța la el. Singura surpriză pe care un asemenea joc poate să o ofere este că nu întotdeauna se va așeza pe tron cel care l-a pregătit. Istoria foarte recentă demonstrează acest lucru. Adică UNU poate fi adus la putere, dar nu este niciodată bătut în cuie cine anume este UNU.

UN TULBURĂTOR
EXERCITIU DE SINCERITATE

Mișcarea Literară, anul VI, nr. 3
(23), 2007, Bistrița

Concentrat asupra operei lui Pavel Dan, prezentul caiet al *Mișcării Literare*, care apare cu o frecvență și într-o ținută grafică de invidiat, demonstrează cum criticii literari „se ascund” în istorici literari, cum autori până de curând pionieri ai efervescenței literare se clasicizează. Stilul sobru, bine argumentat al autorilor îl înfățișează pe Pavel Dan ca „rapsod al câmpiei Ardealului”, „scriitor tragic” preocupat de elementul folcloric și de „motivul drumului” (Gabriela Chiucidean, Ilie Săsărman, Aurel Podaru, Andrei Moldovan, Titus Octavian Biriș, Ion Radu Zăgreanu, Ion Buzași). Texte despre opera lui Ion Budai-Deleanu, Eminescu, Ionel Teodoreanu, Liviu Rebreanu, Octavian Paler, interviuri cu Mircea Cărtărescu, ușurat că și-a încheiat trilogia („*Simt, într-un fel, că mi-am plătit bilețul cu care toți suntem datori în viață*”) și cu Ion Vianu („*Încă mai domină o anumită inflație a ego-ului*” – Ovidiu Pecican), tulburătoarele pagini de „Jurnal și contra-jurnal parizian” ale poetului Gheorghe Mocuța, poezii de Ioan Șimon și Gabriela Ivașcu, parodii de neobositul Lucian Perța ș.a. dau *Mișcării Literare* o consistență și varietate remarcabile. Să încheiem citând concluzia lui Ion Vianu despre români: „Acum răspund la ultima întrebare și anume dacă românii sunt sănătoși: cred că unii sunt mai sănătoși decât au fost, dar încă mai domină o anumită inflație a ego-ului, așa zice, o anumită agresivitate, îngâmfare, pretenție foarte mare, o lipsă de conținut a personalității... Dacă ego-ul umflat se va umple de substanță reală, vom putea spune că suntem sănătoși și în sensul sociologic”. *À bon entendeur, salut!* (S.T.)

Dens, incitant și, pe alocuri, remarcabil prin valoarea intrinsecă a textelor purtând semnătura unor autori de calibrul greu ai literaturii contemporane, acest număr „64/iarna 2007-2008” al revistei *Lettre internationale*, ediția română, confirmă în trimestrialul editat de I.C.R. o publicație substanțială, de frumoasă ținută intelectuală. Dificultatea, în cazul său, rezidă în cvasiimposibilitatea de a opta pentru semnalarea unor texte fără a nedreptăți, involuntar, altele. Totuși...

Din tronsonul de Pagini autobiografice preferința mea se îndreaptă fără ezitări către tulburătorul exercițiu de sinceritate intitulat *Supunere, împotrivire, exil* prin care Ion Vianu încearcă să elucideze, pentru sine și, sartrian, pentru *les autres*, momentul – în egală măsură confuz, ambiguu și, omeneste vorbind, dificil – când, prin anii '73-'74, se decide să facă cerere de intrare în Partidul Comunist Român. Spre

deosebire de mulți alții care expediază facil și necreditabil acest gest în zona exclusivă a presiunilor externe, Ion Vianu îi caută resorturile în propria interioritate cutreierată de depresiune, slăbiciune, conformism, lehamite, pasagere tentații marxiste, scârbă... Introspecția se vrea (și este) un dureros examen de conștiință și se încheie sub semnul onest al dubitației carteziene: „E mult de atunci. Oare știu adevărat cum eram? Oare nu sunt obligat să țin despre mine o legendă, să fabric un text care să semene cu un vis, pentru motivul bun că istoria personală – nu mai puțin decât istoria colectivă – devine vis, mit? Despre fapte nu mă îndoiesc, dar despre gânduri nu pot să garantez”.

Alte nume atractive din cea mai recentă *Lettre internationale*: Péter Esterházy, Doris Lessing, J.M.Coetzee, Gabriela Melinescu, Radu Cosășu, Vladimir Nabokov, Günter Grass...

Numărul 2(41)/februarie 2008 al revistei *Ideii în dialog* îi are pe copertă pe Mihai Șora („un filozof al dialogului și speranței”) și pe N. Steinhardt („un liberal-conservator din anii '30”), iar, la interior, alte nume repute care, în calitate de autori sau de subiecte de studiu, configurează un sumar de real interes. Între ele, se detașează cel al matematicianului Solomon Marcus care, într-un text scurt, dar cu-

prinzător, vestește propensiunea hilară spre astrologie de care se lasă copleșite numeroase canale de televiziune de la noi, inclusiv singurul post accesibil întregii populații a României, TVR1. Predicțiile Casandrelor cu calculator care se perindă prin studiouri se situează undeva între loterie și aberațiile cu pretenții științifice. Scrie domnul Solomon Marcus: „Pe doamnele astroloage de la «Realitatea TV», de la «Canalul Cultural» și de la TVR1, Moromete le întreabă: «Pe ce te bazezi?». «Pe calcule matematice», răspund ele...”

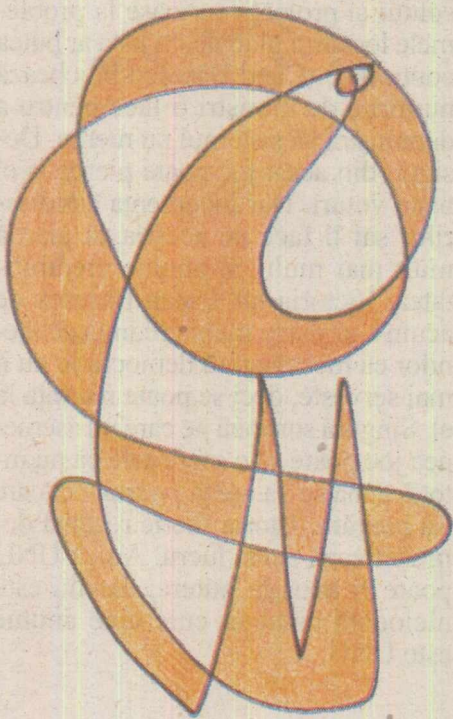
Stop: care Moromete? Ilie, personajul lui Marin Preda? Evident, despre el este vorba. Da, dar nu vorba asta cu „*Pe ce te bazezi?*”. Pentru că, în pofida convingerii unui număr uriaș de intelectuali români în viață – de la poeți, critici, ingineri și – iată – matematicieni –, nevinovata propoziție interogativă n-a fost rostită nici măcar o singură dată de Ilie Moromete, iar atribuirea ei, cu o perseverență demnă de cauze mai bune, țaranului din Siliștea-Gumești se bazează pe fenomenul de falsă memorie, pe neatenție sau neglijență în redactare. În realitate, cel care își terorizează apropiații dintr-o redacție bucureșteană cu buclucașa întrebare „*Pe ce te bazezi?*” este protagonistul romanului *Delirul*, Paul Ștefan („a lu' Parizianu”). Ba, în momentul când Paul Ștefan se dedă la astfel de exerciții de retorică, Ilie Moromete nici măcar nu se află prin preajmă sau, hai, pe o rază de 100 km!...

...Diavolul se ascunde în detalii, spune o vorbă cunoscută, și adevărul ei se confirmă încă o dată. De ce mă leg de acest amănunt când e vorba despre o personalitate de calibrul lui Solomon Marcus? Tocmai de-aia: *Quod licet bovi, non licet lovi*, ca să parafralez eu un celebru dicton... (*Critias*)

Contre-pied

C-AȘA-I ÎN TENIS!...

GELU NEGREA

Din vremurile daurite când cuplul de vis Ilie Năstase – Ion Țiriac juca repetate finale mondiale cu Salatiara de argint pe masă au rămas amintiri fulgurante și un scheci interpretat fabulos de Toma Caragiu, având ca leit-motiv exclamația devenită folclor: „C-așa-i în tenis!...”. Păi, așa o fi, dar asta se petrece predilect în tenisul românesc. Pe la casele mari ale sportului lumii, apariția unor campioni de anvergura lui Năstase și Țiriac ar fi mobilizat energii și orgolii naționale incomensurabile, iar fericita întâmplare ar fi fost transformată în temelie pentru edificarea unei veritabile școli autohtone în materie. Din păcate, la fel ca în filozofie, în literatură, în arte plastice și, uneori, chiar în știință și tehnologie de vârf, noi trăim prin excepții, prin miracole și gesturi providențiale pentru că ne lipsește vocația continuității pe proiecte mari. Aproape nimeni nu continuă pe nimeni, o luăm de fiecare dată de la capăt într-un etern și deprimant pionierat ce se relevă sistematic pauper și contraproductiv, dar din care niciodată nu învățăm nimic.

Prin anii '60-'70, handbalul românesc masculin era o stea fixă pe firmamentul eclatant al sportului internațional. Noi i-am învățat pe spanioli că o minge se poate manipula dexter nu doar cu picioarele, ci și cu membrele superioare pentru ca, după un deceniu-două, ibericii să facă instrucție de front cu noi și la nivel de cluburi, și la națională. La fel, odinioară, pe timpul când Bu-

cureștii găzduiau două finale consecutive în Cupa Campionilor Europeni de volei între Rapid și Dinamo, niște români i-au deprins pe italieni să se descurce pe terenul secționat de o plasă cu găurele. Rezultatul? Ei au ajuns campioni mondiali, iar noi am rămas cu găurelele și cu plasa pe care ne-a dat-o Cronos cel neîndurător. Și asta pentru că vocabula „continuitate” absentează din fondul –lexical și operațional – principal al românilor, iar verbul „a construi” se conjugă după pattern-ul Legenda mănăstirii Curtea de Argeș: ziua ce-nălța, noaptea dărâma.

Mai mult: când apare cineva străluminat de inspirație și dornic să prelungească dincolo de efemer performanțe și triumfuri accidentale, când acest cineva se angajează, pe banii lui, să articuleze ceva durabil și de perspectivă în sportul nostru, îi punem golănește piedică pe la spate, îl cotoțim cu bunele lui intenții cu tot, îl împingem berbecește în lehamite, amintindu-i brutal cum e în România cu facerea de bine. S-a întâmplat cu Ilie Năstase care, după ani de zile în care a lustruit dușumelele tribunalelor ca să obțină terenul necesar înființării unei academii de tenis și a eșuat în disputa cu o asociație sportivă-fantomă, a sfârșit prin a claca psihic și a-și da demisia de la președinția F.R.T. Acest abandon dictat de arbitrarul unei justiții lălâi pe fondul dezinteresului cras al autorităților și al pasivității noastre, a tuturor, a fost, poate, cea mai dureroasă înfrângere pe care a trebuit s-o suporte marele campion. Sigur, una nedreaptă și tristă, amară și nemeritată. Nu știm să dăm, nu știm nici măcar să primim. Nu Ilie Năstase a ieșit învins din confruntarea stupidă cu inerția și nepăsarea, nu. Din acest nou episod al veșnicului război româno-român, surclasat și umiliț am ieșit cu toții. Dar o merităm! C-așa-i în tenisul existențial pe care, de secole, îl tot jucăm păguboși cu istoria și cu noi înșine...